

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ СТЕПАНА ГЖИЦЬКОГО

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь «**Магістр**»

на тему: «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АУДИТУ
РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ
АРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «**» ІВАНО-**
ФРАНКІВСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи Оп – 71з

Спеціальності: 071 «Облік і оподаткування»

Мисак Л.М.

(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доц. Малецька О.І.

(Прізвище та ініціали)

Рецензент: _____

(Прізвище та ініціали)

ЛЬВІВ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

« » 202 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу студенту

Мисак Лесі Мирославівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Тема роботи «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АУДИТУ
РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ АРИСТВІ З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «****» ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО РАЙОНУ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Керівник роботи МАЛЕЦЬКА ОЛЬГА ІВАНІВНА, к.е.н., доц

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП від «30» грудня 2024 року № 887/к-с

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи до «5» грудня 2025 року

3. Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: нормативно-правові та літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна фінансова та статистична звітність досліджуваного підприємства, Інтернет-джерела, методичні рекомендації

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)
ВСТУП

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ**

1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунків

1.3. Методологія організації бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками

РОЗДІЛ 2..ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ «СКЛОРЕСУРС»

2.1. Організаційно-економічна характеристика

2.2. Документальне оформлення операцій із постачальниками та підрядниками

2.3. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків із постачальниками та підрядниками

2.4. Аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, ДОКУМЕНТООБІГУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В ТОВ «**»**

3.1. Удосконалення облікової політики щодо розрахунків із постачальниками

3.2. Удосконалення документообігу та внутрішнього контролю за розрахунками з постачальниками та підрядниками

3.3. Інтеграція документообігу та контролю в ERP-системі

3.4. Оцінка результатів удосконаленої системи контролю та документообігу

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки

6. Дата видачі завдання «18» березня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів (роботи)
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки для дипломної роботи).	18.03.25р- 23.05.25р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	26.05.25р.- 21.07.25р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	22.07.25р.- 7.11.25р.
4.	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	10.11.25р.- 5.12.25р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	8.12.2025р.

Студент

(підпис)

Мисак Л.М.

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(підпис)

Малецька О.І.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота присвячена дослідженню організації бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та документообігу розрахунків із постачальниками і підрядниками на підприємстві ТОВ «****». Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення достовірності облікових даних, підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю та впровадження цифрових технологій у систему обліку. У роботі розкрито теоретичні засади та нормативно-правові вимоги щодо організації обліку й аудиту розрахунків із контрагентами, проаналізовано фінансовий стан підприємства, оцінено функціонування системи документообігу, структуру заборгованості, аналітичний та синтетичний облік і механізми внутрішнього контролю. На основі отриманих результатів сформовано пропозиції щодо удосконалення облікової політики, цифровізації документообігу, автоматизації контрольних процедур та інтеграції процесів у сучасні ERP-системи. Реалізація запропонованих заходів забезпечить підвищення точності облікової інформації, мінімізацію ризиків та формування ефективної, прозорої системи управління розрахунками з постачальниками і підрядниками.

Ключові слова: бухгалтерський облік; розрахунки з постачальниками; кредиторська заборгованість; облікова політика; документообіг; внутрішній контроль; електронний документообіг; аудит; ERP-система.

ABSTRACT

The master's thesis is devoted to examining the organization of accounting, internal control, and document workflow related to settlements with suppliers and contractors at LLC "Skloresurs." The relevance of the topic is determined by the need to ensure the reliability of accounting data, improve the efficiency of managing accounts payable, and introduce digital technologies into accounting processes. The research presents theoretical foundations and regulatory requirements for accounting and auditing supplier settlements, analyzes the financial condition of the enterprise, evaluates the existing document workflow system, the structure of payables, analytical and synthetic accounting, as well as internal control procedures. Based on the conducted analysis, the study proposes improvements to accounting policies, digitalization of document workflow, expansion of analytical accounts, automation of control procedures, and integration of processes into modern ERP systems. The implementation of these measures will enhance the accuracy of accounting information, reduce risks, and contribute to building an effective and transparent system for managing settlements with suppliers and contractors.

Keywords: accounting; settlements with suppliers; accounts payable; accounting policy; document workflow; internal control; electronic document management; audit; ERP system.

УДК 657.1:657.6(477.86)

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ
З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ АРИСТВІ З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «****» ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО
РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Мисак Л. - Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку і оподаткування –
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ СТЕПАНА ГЖИЦЬКОГО, 2025.

100 с. текстової частини, 21 таблиця, 17 рисунків, 50 джерел,

Перший розділ висвітлює економічну сутність розрахунків із постачальниками та підрядниками, розкриває методологічні засади визнання та оцінки кредиторської заборгованості, аналізує нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту розрахунків, а також обґрунтовує наукові підходи й методи дослідження системи взаєморозрахунків підприємства.

У другому розділі подано організаційно-економічну характеристику ТОВ «****», проаналізовано фінансові показники його діяльності, досліджено стан синтетичного й аналітичного обліку розрахунків, первинну документацію, документообіг, порядок формування зобов'язань та ефективність внутрішнього контролю.

У третьому розділі обґрунтовано напрями удосконалення облікової політики, документообігу та внутрішнього контролю, запропоновано уніфікацію первинних документів, автоматизацію облікових процесів, розширення аналітики за рахунком 63, цифрові реєстри авансів та рекламаций, інтеграцію ЕДО з ERP-системою, впровадження КРІ постачальників і побудову моделі комплексного контролю розрахунків.

Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані в діяльності ТОВ «****» для підвищення прозорості та достовірності облікових даних, оптимізації взаєморозрахунків, зменшення ризиків, цифровізації документообігу та зміцнення фінансової дисципліни підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ.....	1
•.....	0
1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками.....	1
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунків.....	0
1.3. Методологія організації бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками.....	1 5
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ «****».....	2 1
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «****».....	
2.2. Документальне оформлення операцій із постачальниками та підрядниками.....	2
2.3. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків із постачальниками та підрядниками.....	6 2
2.4. Аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками в ТОВ «****».....	6
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, ДОКУМЕНТООБІГУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В ТОВ «****»	3 9
3.1. Удосконалення облікової політики щодо розрахунків із постачальниками.....	4 8
...	
3.2. Удосконалення документообігу та внутрішнього контролю за розрахунками з постачальниками та підрядниками у ТОВ «****»..	5 7
3.3. Інтеграція документообігу та контролю в ERP-системі ТОВ «****».....	
3.4. Оцінка результатів удосконаленої системи контролю та документообігу ТОВ «****».....	6 3
ВИСНОВКИ	I
ПРОПОЗИЦІЇ.....	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	3

8
1

8
5
9
0
9
6

ВСТУП

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем нестабільності зовнішнього середовища, цифровізацією бізнес-процесів, загостренням конкуренції та зростанням вимог до прозорості й оперативності облікової інформації. В таких умовах ефективна організація обліку, контролю та документообігу розрахунків із постачальниками і підрядниками набуває особливого значення для забезпечення фінансової стійкості підприємства, оптимізації оборотного капіталу та підвищення якості управлінських рішень. Саме кредиторська заборгованість, її структура, строки погашення, достовірність облікового відображення та рівень внутрішнього контролю безпосередньо впливають на ліквідність, платоспроможність, рентабельність та інвестиційну привабливість підприємства.

Актуальність теми зумовлена низкою чинників. По-перше, розрахунки з постачальниками та підрядниками є найбільш динамічним елементом зобов'язань підприємства, що відображає умови взаємодії з контрагентами та визначає тривалість операційного циклу. По-друге, чинне нормативно-правове середовище (П(С)БО, МСФЗ, Податковий кодекс України) обумовлює необхідність своєчасного та достовірного відображення зобов'язань за принципом нарахування, що вимагає формування чітких облікових процедур та високого рівня внутрішнього контролю. По-третє, цифрова трансформація обліку - впровадження ERP-систем, електронного документообігу, автоматизованих реєстрів і аналітичних панелей - відкриває нові можливості для підвищення ефективності облікових процесів, але водночас висуває нові вимоги до організації системи розрахунків.

Проблематика дослідження є соціально значущою, оскільки правильна організація розрахунків із контрагентами впливає на забезпечення безперервності виробничих процесів, запобігає виникненню простроченої заборгованості та фінансових ризиків, сприяє доступу підприємства до ринків і

партнерств. Особливої актуальності ця тема набуває для підприємств реального сектору, таких як ТОВ «****», яке активно працює з широким колом постачальників та підрядників і здійснює постійне вдосконалення процесів обліку, документообігу та внутрішнього контролю.

Мета магістерської роботи полягає у науковому обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та документообігу розрахунків із постачальниками і підрядниками на підприємстві ТОВ «****» із використанням сучасних інформаційних технологій та цифрових інструментів управління.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі **завдання**:

1. узагальнити теоретико-методологічні підходи до сутності кредиторської заборгованості та розрахунків із постачальниками і підрядниками;
2. дослідити нормативно-правове забезпечення обліку й аудиту розрахунків з контрагентами;
3. охарактеризувати методичні засади дослідження обліку та контролю таких операцій;
4. провести комплексний аналіз фінансового стану ТОВ «****» та оцінити існуючу систему обліку, документообігу та контролю розрахунків з постачальниками;
5. визначити проблемні аспекти та недоліки чинної системи обліку й контролю на підприємстві;
6. розробити напрями вдосконалення облікової політики, аналітичного обліку, внутрішнього контролю та документообігу;
7. обґрунтувати застосування ERP-рішень та електронного документообігу у системі управління розрахунками;
8. оцінити економічну та організаційну ефективність запропонованих заходів.

Об'єкт дослідження - процес організації бухгалтерського обліку, документообігу та внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками на підприємстві.

Предмет дослідження - методичні, організаційні та інформаційні аспекти обліку, контролю, аналітики та документального забезпечення розрахунків із постачальниками і підрядниками, включаючи елементи їх цифрової трансформації.

У роботі застосовано комплекс загальнонаукових, спеціальних облікових та аудиторських **методів** дослідження, а саме:

аналіз і синтез, індукція і дедукція; порівняння; документальний аналіз; аналіз регістрів синтетичного й аналітичного обліку; системний підхід; економіко-математичне моделювання; аудиторські методи (аналітичні процедури, тести контролю, зовнішні підтвердження); графічні та табличні методи.

Застосування цих методів забезпечило обґрунтованість отриманих висновків і практичну цінність рекомендацій.

Наукова новизна роботи полягає у:

1. розробленні моделі цифрового документообігу з використанням електронних актів звірки, автоматизованих маршрутів погодження документів та інтеграції з ERP-системою BAS ERP;
2. удосконаленні внутрішньоконтрольних процедур шляхом розроблення системи KPI для оцінки постачальників та алгоритмів автоматичного виявлення ризикових операцій;
3. запропонуванні нової структури реєстрів обліку авансів та рекламаций, що забезпечує підвищення прозорості обліку та оперативності аналізу;
4. створенні моделі комплексного підходу до цифрової трансформації обліку розрахунків, яка включає одночасне вдосконалення політики, документообігу, аналітики та контролю.

Апробація результатів дослідження. Окремі результати магістерської роботи були апробовані на підприємстві ТОВ «****» у процесі аналізу системи обліку й документообігу та отримали позитивну оцінку фахівців бухгалтерської та фінансової служб. Запропоновані рекомендації щодо оптимізації аналітичного обліку, впровадження електронних форм документів та удосконалення внутрішніх регламентів можуть бути впроваджені у практичну діяльність підприємства.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України з бухгалтерського обліку й оподаткування, національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку та Міжнародні стандарти фінансової звітності, Міжнародні стандарти аудиту, офіційні статистичні матеріали, фінансова та управлінська звітність ТОВ «****», внутрішні реєстри синтетичного й аналітичного обліку, первинні документи підприємства, матеріали його облікової політики, а також для дослідження було використано нормативні матеріали по даній темі, підручники, навчальні посібники, періодичну літературу, річні звіти підприємства, дані бухгалтерського та оперативно-технічного обліку..

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками

Розрахунки з постачальниками та підрядниками є одним із центральних елементів системи фінансового обліку, оскільки вони відображають взаємовідносини підприємства з контрагентами, що виникають у процесі забезпечення операційної діяльності ресурсами. У сучасній економічній теорії ці розрахунки трактуються як форма кредиторської заборгованості, що впливає на структуру капіталу, собівартість продукції, тривалість операційного циклу та фінансову стійкість підприємства.

Одним із ключових підходів до розуміння економічної сутності розрахунків є їх функціональна роль у господарському процесі. Розрахунки з постачальниками забезпечують підприємство матеріальними ресурсами, необхідними для виробництва та надання послуг. Вони впливають на обсяг оборотних активів, а також визначають рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Торгова кредиторська заборгованість виступає різновидом короткострокового фінансового інструменту, який формує джерела фінансування потреб підприємства без залучення банківського кредиту. Це є одним із найпоширеніших об'єктів управління грошовими потоками.

З позиції управління фінансовими ресурсами підприємства, розрахунки з постачальниками є важливим фактором оптимізації оборотного капіталу. Ефективне управління кредиторською заборгованістю дозволяє зменшити потребу в додаткових коштах, підвищити ліквідність і забезпечити гнучкість фінансових потоків. Короткострокові зобов'язання за розрахунками з постачальниками виступають інструментом тимчасового фінансування операційних потреб, що зменшує фінансове навантаження на підприємство.

З іншого боку, несвоєчасність виконання зобов'язань може призвести до погіршення ділової репутації, штрафних санкцій, переривання поставок, відмови

контрагентів у відстрочці платежу або переходу на передоплату. Це підкреслює важливість належної організації аналітичного обліку, внутрішнього контролю та договірної політики підприємства.

Важливим аспектом є класифікація розрахунків, яка дає змогу структурувати інформацію щодо їх видів. У практиці підприємств поширеними є такі класифікаційні ознаки:

- за економічною природою: розрахунки за товари, роботи, послуги; розрахунки за довгострокові договори підряду; розрахунки за авансами;
- за формою розрахунків: безготівкові, готівкові, змішані, акцептно-платіжні;
- за строками виникнення: поточні та прострочені;
- за валютами розрахунків: у національній або іноземній валюті;
- за типом взаємодії: разові, довгострокові, системні.

Особливу увагу приділяють розрахункам із підрядниками, які мають свою специфіку. Вони можуть здійснюватися на основі актів виконаних робіт за формою КБ-2в, довідок про вартість будівельно-монтажних робіт (КБ-3), локальних кошторисів та календарних графіків. У таких відносинах часто виникають часткові розрахунки, аванси, утримання гарантійних сум. Це створює підвищені вимоги до документування та контролю, оскільки несвоєчасне або неповне підтвердження виконаних робіт впливає на правильність оцінки зобов'язань.

У контексті бухгалтерського обліку важливо підкреслити, що визнання зобов'язань за розрахунками з постачальниками та підрядниками базується на принципі нарахування. Це означає, що зобов'язання відображаються на дату отримання товарів чи послуг, незалежно від дати оплати. Саме принцип нарахування дозволяє отримати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства на дату балансу (Ловінська Л.Г.) [8].

Важливою складовою теорії є інформаційне забезпечення управління

розрахунками. Джерелами інформації виступають договори, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, акти виконаних робіт, платіжні доручення, банківські виписки, реєстри синтетичного та аналітичного обліку. Тому якість інформації визначає ефективність прийняття управлінських рішень.

Вивчення організації процесу постачання та порядку виникнення розрахункових відносин дає можливість зобразити цей процес у вигляді певної схеми. Розроблена нами схема організації процесу постачання та виникнення договірних зобов'язань при розрахунках з постачальниками і підрядниками зображено на рис. 1.1.

Рис.1.1. Схема організації процесу постачання та виникнення розрахункових відносин з постачальниками і підрядниками

У теорії бухгалтерського обліку дані розрахунки відносять до короткострокових зобов'язань, що виникають у процесі придбання товарів, робіт або послуг із відстрочкою платежу. Згідно із Загальними вимогами до фінансової звітності, зобов'язання визначають як заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої призведе до зменшення ресурсів підприємства [7].

У системі обліку постачальники та підрядники розглядаються як контрагенти, взаємовідносини з якими впливають на операційний цикл підприємства та є джерелом формування кредиторської заборгованості. Бутинець Ф.Ф. визначає розрахунки з постачальниками як «сукупність грошових зобов'язань, що виникають у зв'язку з отриманням підприємством матеріальних цінностей або послуг» [3, с. 415].

У міжнародній практиці порядок визнання та оцінки кредиторської заборгованості регулюється Міжнародними стандартами фінансової звітності. Відповідно до IAS 1 «Presentation of Financial Statements», поточні зобов'язання включають торгову кредиторську заборгованість (trade payables), яка підлягає погашенню протягом операційного циклу або дванадцяти місяців після звітної дати [43]. За вимогами IAS 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets», кредиторські зобов'язання визнаються у випадку, коли існує теперішній обов'язок, що виник внаслідок минулих операцій, і є ймовірним вибуття ресурсів для його погашення [44].

У вітчизняному регулюванні важливе значення має НП(С)БО 11 «Зобов'язання», яке визначає критерії їх визнання, класифікацію та порядок відображення у фінансовій звітності. Згідно зі стандартом, зобов'язання визнаються тоді, коли їх оцінка може бути достовірно визначена, а в майбутньому очікується зменшення економічних вигід [21]. НП(С)БО 16 «Витрати» також регламентує порядок формування витрат за отриманими від постачальників ресурсами, що впливає на визнання зобов'язань [22].

Економічна сутність розрахунків із постачальниками та підрядниками

розкривається через їх функції у системі управління підприємством, до яких належать:

- забезпечувальна – формування матеріально-технічної бази та ресурсного потенціалу;
- регулятивна – встановлення строків платежів, умов поставок, форм розрахунків;
- контрольна – відображення фінансової дисципліни та своєчасності виконання договірних зобов'язань;
- фінансова – вплив на ліквідність, платоспроможність та грошові потоки;
- аналітична – формування інформації для управлінських рішень, оцінки співпраці з контрагентами та оптимізації закупівель.

Сучасні підходи до організації розрахунків передбачають використання автоматизованих систем, електронного документообігу, обміну первинними документами в цифровому форматі та контролю циклу «замовлення – поставка – оплата». Цифровізація облікового процесу сприяє підвищенню оперативності управлінських рішень та зменшенню ризику помилок при веденні розрахунків.

Підрядні відносини мають низку особливостей, пов'язаних з необхідністю документального підтвердження обсягів виконаних робіт, дотриманням строків виконання та можливістю виникнення авансових розрахунків. Акти приймання виконаних будівельних або ремонтних робіт є основою для формування договірних зобов'язань та обліку розрахунків.

Економічна сутність розрахунків з постачальниками та підрядниками полягає у забезпеченні узгодженого руху матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, підтриманні фінансової стійкості підприємства, формуванні достовірної облікової інформації та забезпеченні належного контролю за виконанням договірних зобов'язань. Ефективна організація цих розрахунків сприяє мінімізації ризиків, підвищенню прозорості господарських операцій і зміцненню партнерських взаємовідносин.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками

Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками в Україні здійснюється на основі системи законодавчих, підзаконних, професійних та міжнародних норм, які визначають підхід до визнання, оцінки, документування, контролю й аудиторської перевірки фінансової інформації. Сукупність цих нормативних актів забезпечує єдність методичного підходу та достовірність відображення розрахункових операцій у фінансовій звітності підприємств.

Першим рівнем регулювання є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р., який встановлює правові засади ведення бухгалтерського обліку, принципи формування фінансової звітності та визначає основні вимоги до обліку зобов'язань. Закон закріплює принципи нарахування і відповідності доходів та витрат, які лежать в основі визнання кредиторської заборгованості перед постачальниками. Згідно зі ст. 1 Закону, зобов'язанням визнається заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої призведе до вибуття ресурсів підприємства [7].

До важливих нормативних документів, що регламентують методику обліку розрахунків, належать національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Основні вимоги містяться у:

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – визначає структуру та зміст фінансових звітів, вимоги до подання інформації про зобов'язання, у тому числі торгову кредиторську заборгованість [20];

НП(С)БО 11 «Зобов'язання» – встановлює критерії визнання, класифікації та оцінки зобов'язань, розкриття інформації про кредиторську заборгованість, у тому числі за отримані товари, роботи і послуги. Стандарт вимагає визнавати зобов'язання у момент, коли їх оцінка може бути достовірно визначена, а погашення зобов'язань призведе до зменшення майбутніх

економічних вигід [21]; (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Класифікація зобов'язань підприємства відповідно до вимог П(С)БО 11 «Зобов'язання»

Як видно з рисунка, заборгованість підприємства перед постачальниками може відноситися як до довгострокових зобов'язань, так і до поточних. При цьому, слід відмітити, що частину довгострокової заборгованості, яка буде погашена протягом найближчих дванадцяти місяців, слід перевести до складу поточних зобов'язань.

Отже, поточні зобов'язання складаються з двох частин. Схематично це можна представити наступним чином (рис. 1.3).

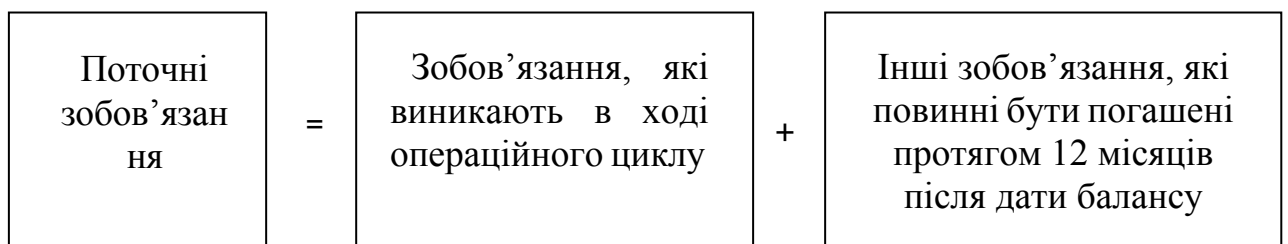

Рис. 1.3. Визначення поточних зобов'язань відповідно до П(С)БО 11

НП(С)БО 16 «Витрати» – регламентує порядок відображення витрат за отриманими від постачальників ресурсами, що безпосередньо впливає на розрахунки з контрагентами та визначення моменту виникнення заборгованості [224].

Важливим інструментом регулювання розрахунків є Податковий кодекс України, який визначає порядок оподаткування операцій із придбання товарів, робіт та послуг. У сфері ПДВ суттєве значення має правило формування податкового кредиту за зареєстрованими податковими накладними. Для податку на прибуток діє принцип нарахування, що узгоджується з бухгалтерськими стандартами, але має свої особливості щодо коригувань фінансового результату. Відтак податкове законодавство впливає на формування первинних документів, строків та порядку їх реєстрації, що прямо позначається на обліку розрахунків із постачальниками [23].

В умовах гармонізації національної системи обліку з міжнародною важливе значення мають Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS). Для досліджуваної тематики ключовими є:

IAS 1 «Presentation of Financial Statements», який визначає структуру фінансової звітності та вимоги до розкриття інформації про зобов'язання, зокрема торгові кредиторські заборгованості;

IAS 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets», що регулює порядок оцінки та визнання поточних зобов'язань, включно зі зобов'язаннями перед постачальниками та підрядниками, якщо вони мають ознаки або ризики невизначеності [43,44].

З огляду на необхідність забезпечення достовірності фінансової інформації, розрахунки з постачальниками та підрядниками підлягають обов'язковій перевірці під час аудиту. Нормативне забезпечення аудиту формують Міжнародні стандарти аудиту (ISA), затверджені IFAC. Найбільш релевантними для аудиту розрахунків є:

ISA 330 «The Auditor's Responses to Assessed Risks» – встановлює вимоги

до реакції аудитора на оцінені ризики суттєвих викривлень у частині зобов'язань підприємства [46];

ISA 500 «Audit Evidence» та ISA 501 «Audit Evidence – Specific Considerations» – визначають джерела аудиторських доказів, зокрема зовнішні підтвердження сальдо кредиторської заборгованості[47];

ISA 540 «Auditing Accounting Estimates» – регулює перевірку оцінок, що можуть виникати в разі наявності умовних зобов'язань за договорами з підрядниками [48];

ISA 315 «Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement» – встановлює процедури оцінювання ризиків неправильного відображення розрахунків у бухгалтерському обліку [45].

Нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками представлено багаторівневою системою документів, що визначають правила організації обліку, визнання та оцінки зобов'язань, регулюють податкові наслідки та встановлюють вимоги до аудиторського контролю. Комплексне застосування цих нормативних актів забезпечує прозорість, достовірність та повноту облікової інформації, сприяє підвищенню якості фінансових рішень і зміцненню внутрішнього контролю підприємства.

Для більшої наочності та узагальнення основних нормативних документів, що регулюють порядок обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками, доцільно систематизувати їх у вигляді узагальнюючої таблиці 1.1. Це дозволяє порівняти різні рівні регулювання, визначити ключові вимоги законодавства та оцінити ступінь впливу кожного документа на формування облікової політики підприємства.

Таблиця 1.1

Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунків з
постачальниками і підрядниками

Рівень регулювання	Нормативний документ	Основні положення щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками
Закони України	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р.	Визначає поняття зобов'язань; принципи нарахування; загальні вимоги до ведення обліку та складання фінансової звітності.
Податкове законодавство	Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р.	Регулює порядок оподаткування операцій із постачальниками; формування податкового кредиту; оподаткування витрат; особливості розрахунків за договорами підряду.
Національні стандарти бухгалтерського обліку	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Визначає структуру фінансової звітності та порядок розкриття інформації про зобов'язання.
	НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	Містить критерії визнання, оцінки та класифікації зобов'язань за розрахунками з постачальниками і підрядниками.
	НП(С)БО 16 «Витрати»	Регулює порядок відображення витрат за отримані товари, роботи, послуги; визначає момент визнання заборгованості.
Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS)	IAS 1 «Presentation of Financial Statements»	Встановлює вимоги до подання зобов'язань у фінансовій звітності; визначає торгову кредиторську заборгованість як окремий елемент.
	IAS 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets»	Регулює порядок визнання поточних зобов'язань та умовних зобов'язань; визначає принципи оцінки кредиторської заборгованості.
Міжнародні стандарти аудиту (ISA)	ISA 315 «Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement»	Визначає процедури ідентифікації та оцінки ризиків викривлення розрахунків у фінансовій звітності.
	ISA 330 «The Auditor's Responses to Assessed Risks»	Встановлює вимоги до аудиторських процедур у відповідь на оцінені ризики щодо зобов'язань перед постачальниками.
	ISA 500 «Audit Evidence», ISA 501 «Specific Considerations»	Визначають вимоги до отримання аудиторських доказів, зокрема зовнішніх підтверджень кредиторської заборгованості.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками складає багаторівневу систему, що включає законодавчі акти, національні стандарти бухгалтерського обліку, податкове регулювання, міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту. Кожен із зазначених документів виконує власну функцію у формуванні облікової політики підприємства: від визначення загальних принципів ведення обліку до встановлення конкретних правил визнання та оцінки зобов'язань.

Важливим є те, що відповідність вимогам нормативно-правової бази забезпечує достовірність, повноту і прозорість інформації про розрахунки з контрагентами, що є критично важливим як для внутрішніх користувачів (менеджменту), так і для зовнішніх (інвесторів, аудиторів, контролюючих органів). Виконання вимог міжнародних стандартів підвищує порівнюваність звітності та сприяє інтеграції підприємств у міжнародне економічне середовище.

Належне нормативно-методичне забезпечення є підґрунтям для ефективного ведення бухгалтерського обліку, організації внутрішнього контролю та здійснення незалежного аудиту розрахунків із постачальниками й підрядниками.

Підсумовуючи, зауважимо, що кожне підприємство в нашій країні повинно самостійно, ґрунтуючись на чинному законодавчому полі та власному досвіді роботи, а також особливостях національної економіки, проводити коректний обліково-контролюючий процес щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками із врахуванням специфіки здійснення ним господарської діяльності відповідно до умов ринкової кон'юнктури та інших внутрішніх і зовнішніх факторів функціонування. У результаті систематизації отриманих в роботі результатів виявлено, що розрахунки з постачальниками і підрядниками є досить складною та багатоаспектною категорією, яка включає комплекс елементів. У зв'язку із цим забезпечення коректного обліково-контрольного процесу цієї вагомій складовій облікового процесу підприємства повинно базуватись виключно на діючій нормативно-правовій базі, визначеній

законодавством України та враховувати внутрішню нормативну документацію підприємства, яка б надавала можливість повною мірою відображати специфіку його функціонування.

1.3. Методика досліджень обліку і аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками

Методика дослідження обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечують повноту, об'єктивність і достовірність результатів аналізу. Враховуючи специфіку досліджуваної тематики, методичний інструментарій спрямований на вивчення економічної сутності зобов'язань, особливостей організації бухгалтерського обліку, нормативно-правового регулювання, а також процедур аудиту, що забезпечують підтвердження достовірності фінансової інформації.

Одним із ключових методів дослідження є аналіз, який застосовується для вивчення економічної сутності розрахунків, їх структури, динаміки та факторів впливу. Горизонтальний і вертикальний аналіз дозволяють оцінити тенденції зміни кредиторської заборгованості, визначити її питому вагу в структурі поточних зобов'язань та вплив на ліквідність підприємства. Факторний аналіз використовується для виявлення впливу обсягу закупівель, строків оплати, умов договорів та інших чинників на формування заборгованості.

У дослідженні застосовується метод синтезу, що дає змогу об'єднати окремі елементи обліку та аудиту розрахунків в єдину систему. Використання методу узагальнення дозволяє сформулювати теоретичні висновки щодо особливостей організації розрахунків з контрагентами та визначити напрями їх удосконалення.

Важливе значення має системний підхід, який дає змогу розглядати розрахунки з постачальниками і підрядниками як елемент фінансово-

господарської системи підприємства. Системний аналіз охоплює сукупність взаємозв'язків між етапами постачання, документуванням, відображенням зобов'язань у бухгалтерському обліку, формуванням витрат, податковими наслідками та контрольними процедурами.

Для дослідження організації бухгалтерського обліку використано документальний метод, який полягає у вивченні первинних документів (рахунків-фактур, видаткових накладних, актів виконаних робіт, товарно-транспортних накладних, податкових накладних), реєстрів синтетичного та аналітичного обліку, облікової політики та договорів із контрагентами. Аналіз первинних документів дозволяє встановити правильність оформлення господарських операцій, відповідність облікового відображення вимогам законодавства та стандартів.

У межах дослідження аудиторських аспектів застосовується метод аудиторської вибірки, який дає можливість перевірити обґрунтованість і достовірність розрахунків з постачальниками у межах репрезентативної сукупності операцій. Крім того, використовується метод зовнішніх підтверджень (confirmation), передбачений Міжнародними стандартами аудиту, який полягає у запитуванні інформації безпосередньо в контрагентів для підтвердження залишків кредиторської заборгованості.

Метод індукції застосовується при переході від аналізу окремих операцій до формулювання загальних висновків щодо організації розрахунків на підприємстві. Метод дедукції, своєю чергою, дає змогу перевірити відповідність практики обліку загальним вимогам стандартів та нормативних актів.

У дослідженні використовуються елементи економіко-математичного моделювання, які дозволяють прогнозувати розмір кредиторської заборгованості, оцінити оптимальний період обороту зобов'язань, визначити ефект від впровадження нових облікових процедур або змін у договорі з постачальниками.

Метод порівняння застосовується для зіставлення норм національних

стандартів бухгалтерського обліку з вимогами міжнародних стандартів, а також для аналізу різних моделей обліку та контролю розрахунків. Порівняння фактичної практики підприємства з кращими міжнародними підходами дозволяє виявити недоліки й окреслити напрями удосконалення.

У дослідженні також використано логічний метод, який забезпечує послідовність та структурованість теоретичного викладу, а також графічний метод, що дає змогу візуалізувати результати аналізу у вигляді схем, діаграм і таблиць.

З огляду на багатогранність методів, що застосовуються під час дослідження обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками, важливо систематизувати їх за основними групами відповідно до змісту та завдань дослідження. Це дає змогу узагальнити методичний інструментарій, продемонструвати логічну узгодженість вибраних методів та відобразити їх роль у досягненні поставленої мети. Для цього подамо класифікацію методів дослідження у вигляді узагальнюючої таблиці.

Таблиця 1.2

Методи дослідження обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками

Група методів	Назва методу	Зміст та призначення у дослідженні
Загальнонаукові методи	Аналіз	Використовується для вивчення складу, динаміки, структури та тенденцій розвитку кредиторської заборгованості.
	Синтез	Дозволяє об'єднати результати аналізу у цілісні висновки щодо стану обліку та аудиту розрахунків.
	Індукція і дедукція	Сприяють формуванню логічних висновків: від загального до конкретного і навпаки.
	Порівняння	Дає змогу співставляти нормативні вимоги та фактичні результати обліку на підприємстві.
	Узагальнення	Використовується для формування загальних висновків і визначення

Група методів	Назва методу	Зміст та призначення у дослідженні
		основних закономірностей.
Спеціальні методи облікових досліджень	Документальний аналіз	Вивчення первинних документів, договорів, накладних, актів виконаних робіт для оцінки правильності їх оформлення.
	Аналіз реєстрів синтетичного та аналітичного обліку	Дослідження структурованої інформації про розрахунки для встановлення точності їх відображення.
	Дослідження облікової політики	Аналіз методів, прийомів і принципів, що визначають організацію обліку розрахунків.
	Системний підхід	Розгляд розрахункових операцій як складової фінансової системи підприємства.
Аудиторські методи	Аудиторська вибірка	Дає змогу дослідити достовірність розрахунків на основі вибірки господарських операцій.
	Зовнішні підтвердження (confirmation)	Перевірка правильності залишків кредиторської заборгованості шляхом запиту інформації у контрагентів.
	Аналітичні процедури	Оцінка логічності, співвідношень та трендів у розрахунках під час аудиту.
	Тести контролю	Дослідження ефективності системи внутрішнього контролю щодо обробки розрахункових операцій.
	Оцінка ризиків та суттєвості	Ідентифікація ризиків викривлень у розрахунках та визначення рівня суттєвості.
Кількісні та графічні методи	Економіко-математичне моделювання	Побудова моделей для прогнозування величини кредиторської заборгованості.
	Графічні методи	Використання діаграм, схем, графіків для візуалізації дослідження.
	Табличні методи	Формування аналітичних таблиць, що дозволяють структурувати інформацію.

У таблиці 1.2 представлено систематизований перелік методів, які використовуються під час вивчення обліку та аудиту розрахунків. Зазначені методи згруповано за чотирма основними блоками: загальнонаукові, спеціальні методи облікових досліджень, аудиторські методи та кількісно-графічні методи.

Така класифікація дозволяє комплексно охопити як теоретичні, так і практичні аспекти дослідження.

Загальнонаукові методи забезпечують формування концептуальної основи дослідження, дозволяють логічно структурувати процес аналізу та формувати обґрунтовані висновки. Спеціальні методи застосовуються безпосередньо до вивчення облікової інформації, включаючи аналіз первинних документів, договорів, реєстрів та облікової політики підприємства. Аудиторські методи є ключовими для оцінювання достовірності та повноти відображення зобов'язань, а також для підтвердження правильності розрахунків з постачальниками та підрядниками. Кількісні та графічні методи використовуються для моделювання тенденцій, побудови прогнозів і візуалізації результатів дослідження.

Таким чином, представлена система методів дослідження забезпечує комплексний та багаторівневий підхід до вивчення організації обліку та аудиту розрахунків, сприяє об'єктивності отриманих результатів і підвищує наукову обґрунтованість висновків.

Таким чином, методика дослідження обліку та аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками ґрунтується на поєднанні загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечують глибину аналізу, достовірність отриманих результатів та їх практичну значущість. Комплексне застосування цих методів дозволяє сформулювати обґрунтовані висновки та рекомендації щодо вдосконалення облікових та контрольних процедур на підприємстві.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ «**»**

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «**» Івано- Франківського району Івано-Франківської області**

Діяльність підприємства зумовлюється особливостями його організаційно-правового статусу, ресурсного забезпечення, структури управління та ринкового середовища, в якому воно функціонує. Тому для цілісного розуміння системи бухгалтерського обліку та розрахунків з постачальниками і підрядниками важливо надати всебічну організаційно-економічну характеристику ТОВ «****».

Товариство з обмеженою відповідальністю «****» є юридичною особою приватного права, створеною відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою відповідальністю» та зареєстрованою у встановленому чинним законодавством порядку. Підприємство розташоване на території Івано-Франківського району Івано-Франківської області, що визначає його логістичні, виробничі та ринкові можливості. Географічне розміщення сприятливе для співпраці як з регіональними, так і з національними контрагентами, зокрема постачальниками сировини та матеріалів, транспортними компаніями, сервісними організаціями.

Товариство з обмеженою відповідальністю «****» (код ЄДРПОУ 37372474) розташоване за адресою: м. Тлумач, вул. Вербова, 80, Івано-Франківський район. Підприємство функціонує як юридична особа приватної форми власності та здійснює господарську діяльність відповідно до чинного законодавства України.

Основним видом діяльності ТОВ «****» є оптова та роздрібна торгівля склом, склопакетами, скляною продукцією та супутніми матеріалами, а також послуги з монтажу та обробки скляних конструкцій. Діяльність підприємства

може охоплювати:

- постачання скляних виробів різного призначення;
- виготовлення та комплектацію склопакетів;
- продаж фурнітури, комплектуючих та будівельних матеріалів;
- виконання підрядних робіт зі встановлення скляних конструкцій;
- сервісне та післяпродажне обслуговування.

У структурі підприємства переважають виробничо-складські підрозділи, комерційний відділ, відділ логістики, бухгалтерська служба, адміністративно-управлінські підрозділи. Система управління побудована за лінійно-функціональним принципом, що забезпечує чіткий розподіл обов'язків між структурними одиницями, оперативність взаємодії та контроль за виконанням виробничих і фінансових функцій.

Бухгалтерський облік на підприємстві організовано відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, внутрішнього Положення про облікову політику та Плану рахунків. Облікова система підприємства є централізованою: ведення бухгалтерського обліку здійснює бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером. Функції бухгалтерського обліку включають облік товарно-матеріальних цінностей, виробничих процесів, розрахунків з постачальниками, підрядниками, покупцями, працівниками та бюджетом, а також складання фінансової звітності.

ТОВ «****» використовує автоматизовані облікові системи, що значно підвищує оперативність опрацювання первинних документів та формування регістрів обліку. Автоматизація сприяє мінімізації помилок, покращенню контролю за строками виконання договірних зобов'язань та формуванню аналітичної інформації для управління.

Підприємство активно взаємодіє з широким колом постачальників: вітчизняними виробниками скла, імпортерами фурнітури, логістичними компаніями та іншими сервісними організаціями. Таблиця 2.1

Таблиця 2.1. Структура основних постачальників ТОВ «****»

№	Категорія постачальника	Приклад брендів / потенційних контрагентів*	Вид сировини / обладнання	Характеристика використання у виробництві	Потенційні ризики у розрахунках
1	Постачальники листового скла	Guardian, AGC, Pilkington, Euroglas	Листове флоат-скло, енергозберігаюче, сонцезахисне скло	Основна сировина для виготовлення склопакетів	Висока залежність від зовнішніх ринків; курсові коливання; затримки поставок; ризик простроченої заборгованості
2	Постачальники спеціального технічного скла	Glas Trösch, Saint-Gobain	Триплекс, загартоване скло, армоване скло	Для виготовлення фасадних та високостійких конструкцій	Висока вартість сировини; невідповідність технічних параметрів; потреба у сертифікації
3	Постачальники обладнання для обробки скла	Lisec, Hegla, Bottero	Верстати для різання, гартування, шліфування, лінії склопакетів	Забезпечення технологічного процесу	Висока вартість; ризик несвоечасної поставки запчастин; ризик довготривалих передоплат
4	Постачальники комплектуючих для склопакетів	Kömmerling, Andrén, Fenzi	Герметики, дистанційні рамки, абсорбенти	Формування герметичності та довговічності склопакетів	Ризик зміни цін; залежність від імпорту; ризик постачання неякісних матеріалів
5	Постачальники абразивних та витратних матеріалів	Luga Abrasiv, Klingspor	Абразивні круги, шліфувальні сегменти, інструменти	Використовуються для обробки країв і поверхні скла	Низький контроль якості у дрібних постачальників; часті закупівлі збільшують обсяг операцій та ризики помилок
6	Постачальники металевих конструкцій та профілю	Alutech, Reynaers (як ринкові аналоги)	Алюмінієвий профіль, фурнітура	Використання у будівельних та фасадних системах	Ризик коливання цін на метал; ризик дефіциту під час сезонних піків
7	Постачальники енергоресурсів і сервісів	Обленерго, газові трейдери, логістичні компанії	Електроенергія, газ, транспортні послуги	Забезпечення виробничого процесу та перевезення	Ризик перебоїв постачання; підвищення тарифів; затримка транспортних оплат
8	Місцеві постачальники допоміжних матеріалів	Регіональні торгові мережі, склади	Пакування, дерев'яні піддони, кріплення	Забезпечення транспортування та складування	Незначні суми, але високий документальний обсяг; ризик дрібних помилок

Така діяльність супроводжується значним обсягом розрахункових операцій, що формують торгову кредиторську заборгованість. Розрахунки здійснюються переважно в безготівковій формі на умовах післяоплати або часткової передоплати. Характерною рисою взаємодії з підрядниками є необхідність документального підтвердження виконаних робіт актами, кошторисами, договорами та іншою первинною документацією.

Результати діяльності ТОВ «****» визначаються впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. До зовнішніх чинників належать: коливання цін на скло та будівельні матеріали, конкуренція на ринку, транспортна доступність, державне регулювання. До внутрішніх - ефективність управління запасами, якість логістики, рівень контролю за розрахунками, дотримання договірної дисципліни та фінансова стійкість.

Таким чином, організаційно-економічна характеристика ТОВ «****» свідчить про те, що підприємство функціонує в умовах розвиненої конкуренції та взаємодіє з великою кількістю постачальників і підрядників, що зумовлює значні обсяги розрахунків та підвищує вимоги до належної організації бухгалтерського обліку. Наявність сучасної облікової системи, чітка структура управління та активне використання інформаційних технологій створюють передумови для ефективного контролю та своєчасного відображення зобов'язань у бухгалтерському обліку.

За 2022–2024 рр. ТОВ «****» характеризується як підприємство зі стабільним розвитком, що підтверджується:

- активним нарощуванням активів;
- суттєвим зростанням обсягів реалізації;
- підвищенням чисельності персоналу;
- зміцненням власного капіталу;
- розширенням взаємодії з постачальниками та підрядниками.

Підприємство має достатній виробничий потенціал і фінансову стійкість, що створює сприятливі передумови для подальшої організації та

вдосконалення обліку розрахунків із контрагентами.

Для комплексної оцінки фінансово-господарської діяльності ТОВ «****» доцільним є аналіз динаміки основних економічних показників підприємства за останні три роки. Такий підхід дозволяє виявити тенденції змін у структурі активів і капіталу, оцінити рівень ділової активності та фінансової стійкості, а також встановити вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на результати діяльності.

Таблиця 2.1 узагальнює ключові показники за 2022–2024 рр., включаючи валюту балансу, структуру активів, обсяги доходу, витрат та фінансового результату. Додатково подано абсолютні та відносні відхилення між роками, що дає можливість оцінити інтенсивність та характер змін. Такий формат подання даних забезпечує глибше розуміння економічної динаміки підприємства та слугує основою для подальших аналітичних висновків.

Дані, наведені у таблиці 2.2, дозволяють комплексно оцінити динаміку фінансово-економічного стану ТОВ «****» протягом 2022–2024 років. Загальна валюта балансу підприємства у 2023 році суттєво зросла на 22 776,5 тис. грн, або на 44,0%, що свідчить про активізацію господарської діяльності та розширення виробничих і оборотних ресурсів. Проте у 2024 році спостерігається зменшення активів на 18,6%, що може бути наслідком корекції обсягів діяльності або оптимізації структури майна.

Структура активів підприємства змінювалась нерівномірно. Необоротні активи зростали протягом усього періоду, що підтверджує інвестиції у матеріально-технічну базу. Водночас оборотні активи у 2023 році збільшилися на 50,1%, але у 2024 році зменшилися на 26,0% порівняно з попереднім роком. Особливо показовою є динаміка дебіторської заборгованості: її обсяг зріс у 2023 році більш ніж утричі (+313,2%), а вже у 2024 році зменшився на 75,1%. Така різка зміна може пояснюватися погашенням заборгованості або переглядом умов розрахунків із контрагентами.

Таблиця 2.2

Ключові економічні показники діяльності ТОВ «****» за 2022–2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абс. відхилення 23/22	Відн. відхилення 23/22, %	Абс. відхилення 24/23	Відн. відхилення 24/23, %
Баланс (валюта балансу), тис. грн	51 802,0	74 578,5	60 717,7	+22 776,5	+44,0%	–13 860,8	–18,6%
Необоротні активи, тис. грн	13 852,3	17 612,3	18 545,6	+3 760,0	+27,1%	+933,3	+5,3%
Оборотні активи, тис. грн	37 949,7	56 966,2	42 172,1	+19 016,5	+50,1%	–14 794,1	–26,0%
Запаси, тис. грн	21 804,6	20 091,8	30 736,7	–1 712,8	–7,9%	+10 644,9	+53,0%
Дебіторська заборгованість, тис. грн	7 425,9	30 677,3	7 643,9	+23 251,4	+313,2%	–23 033,4	–75,1%
Грошові кошти, тис. грн	4 461,7	990,1	1 175,6	–3 471,6	–77,8%	+185,5	+18,7%
Власний капітал, тис. грн	27 191,9	36 375,5	42 341,1	+9 183,6	+33,8%	+5 965,6	+16,4%
Поточні зобов'язання, тис. грн	24 610,1	38 203,0	18 376,6	+13 592,9	+55,2%	–19 826,4	–51,9%
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	53 259,0	105 428,9	91 530,2	+52 169,9	+97,9%	–13 898,7	–13,2%
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	43 688,8	87 605,8	74 551,2	+43 917,0	+100,5%	–13 054,6	–14,9%
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	5 026,6	10 935,9	7 321,4	+5 909,3	+117,6%	–3 614,5	–33,1%
Чистий прибуток, тис. грн	4 121,8	8 958,6	5 965,6	+4 836,8	+117,4%	–2 993,0	–33,4%

Запаси у 2023 році скоротилися на 7,9%, проте у 2024 році суттєво зросли (+53,0%), що може бути пов'язано зі зміною стратегії виробництва, закупівлею матеріалів або формуванням страхових запасів для забезпечення безперервності виробничого процесу. Грошові кошти у 2023 році зменшилися на 77,8%, що супроводжується збільшенням активності підприємства, а у 2024 році спостерігається їх часткове відновлення.

Власний капітал має стійку тенденцію зростання протягом трьох років: +33,8% у 2023 році та +16,4% у 2024 році. Це свідчить про накопичення прибутку та зміцнення фінансової незалежності підприємства. Натомість поточні зобов'язання значно збільшилися у 2023 році, але у 2024 році їх обсяг скоротився більш як наполовину (–51,9%), що характеризує поліпшення платіжної позиції ТОВ «****».

Динаміка чистого доходу від реалізації продукції демонструє різке зростання у 2023 році (+97,9%) з подальшим спадом у 2024 році (–13,2%). Аналогічна тенденція спостерігається щодо собівартості продукції. Прибуток підприємства зріс у 2023 році більш ніж удвічі (+117,4%), але у 2024 році зменшився на третину. Це свідчить про те, що 2023 рік був піковим за масштабами діяльності та фінансовою результативністю, а 2024 рік характеризується стабілізацією та адаптацією до ринкових умов після періоду інтенсивного розширення. ТОВ «****» упродовж досліджуваного періоду демонструвало високі темпи розвитку, збільшення масштабу операцій та здатність генерувати прибуток, незважаючи на певне коригування показників у 2024 році. Структурні зміни в активах і зобов'язаннях свідчать про активне управління фінансовими ресурсами та адаптивність бізнес-моделі підприємства.

Для комплексної оцінки фінансового стану та динаміки розвитку підприємства доцільно одночасно аналізувати ключові індикатори його діяльності: чистий дохід, чистий прибуток та обсяг активів. Кожен із цих показників відображає окремі аспекти функціонування підприємства, а їх

порівняльне графічне подання дозволяє виявити закономірності та взаємозв'язки у довгостроковій перспективі.

Узагальнюючий графік поєднує у собі основні фінансові метрики ТОВ «****» за 2020–2024 роки та доповнений трендовими лініями, які згладжують річні коливання та відображають загальний напрямок розвитку підприємства. Поєднання динамічних рядів у межах одного графіка дозволяє оцінити пропорційність розвитку, узгодженість фінансових результатів із ресурсною базою та ефективність управлінських рішень.

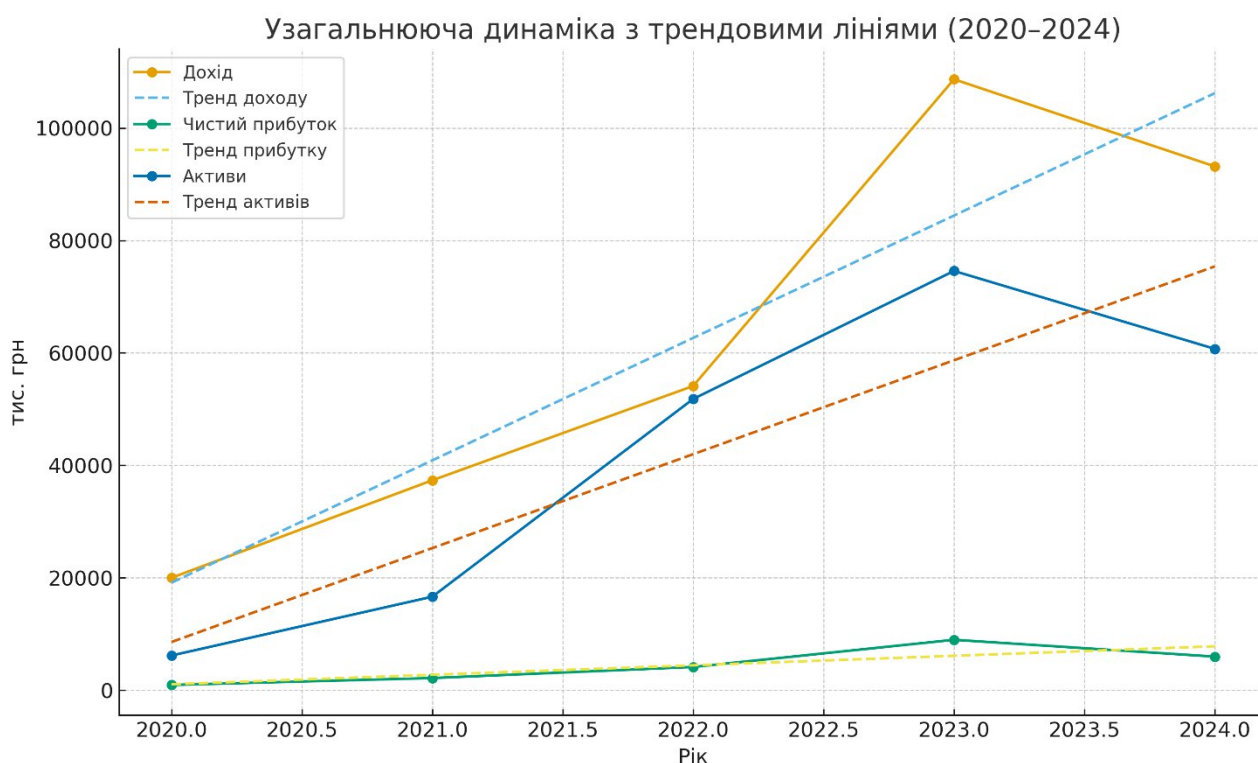

Рис. 2.1. Графічне зображення динаміки доходу, чистого прибутку та активів ТОВ «****»

Аналіз узагальнюючого графіка свідчить про те, що підприємство демонструє стабільну позитивну динаміку розвитку протягом 2020–2024 років. Трендові лінії доходу, чистого прибутку та активів мають виражене висхідне спрямування, що підтверджує стале зростання масштабів операційної діяльності,

посилення виробничого потенціалу та підвищення фінансової стійкості підприємства.

Динаміка доходу вказує на системне розширення ринку збуту та поступове збільшення обсягів реалізації продукції. Тренд чистого прибутку демонструє покращення результативності діяльності та ефективність витратного менеджменту, незважаючи на корекцію прибутку у 2024 році. Зростання активів протягом усіх років дослідження свідчить про активне інвестування у виробничі ресурси, модернізацію та зміцнення матеріально-технічної бази підприємства.

Загалом тенденції, відображені на графіку, підтверджують, що ТОВ «****» має стабільну траєкторію розвитку, здатне адаптуватися до змін зовнішнього середовища й успішно підтримує позитивну динаміку ключових фінансових показників. Стратегічно важливим є те, що всі три тренди спрямовані вгору, що свідчить про збалансованість економічного зростання та ефективну політику управління підприємством.

Власний капітал та поточні зобов'язання є ключовими елементами оцінювання фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності та рівня залежності від позикових джерел фінансування. Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями характеризує структуру джерел фінансових ресурсів, а динамічні зміни цих показників відображають тенденції розвитку підприємства, ефективність управління активами та борговим навантаженням.

Графічне зображення динаміки поточних зобов'язань та власного капіталу ТОВ «****» за 2020–2024 роки дає змогу виявити особливості зміни структури фінансування, визначити періоди інтенсивного залучення позикових ресурсів, а також оцінити здатність підприємства формувати і нарощувати власний капітал. Такий аналіз є важливою передумовою для подальшої характеристики фінансової стійкості та визначення напрямів її зміцнення.

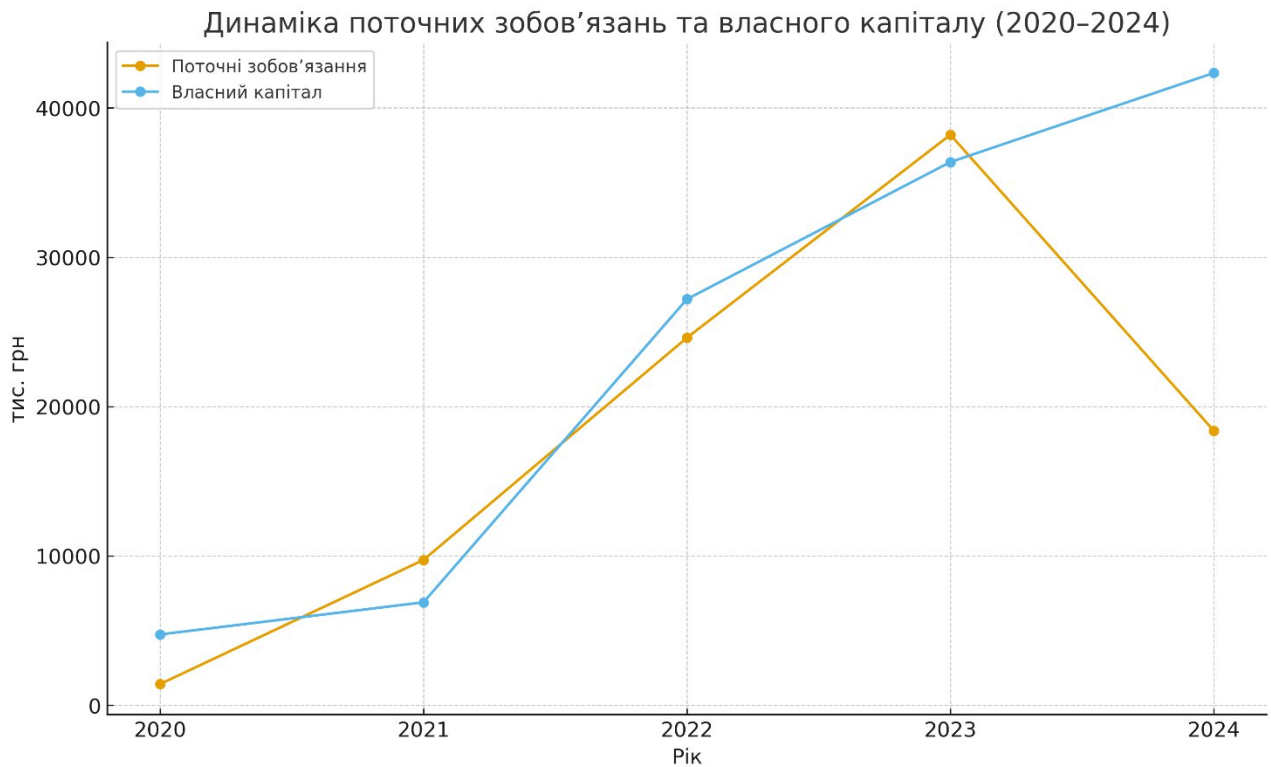

Рис. 2.2. Графічне зображення динаміки поточних зобов'язань та власного капіталу ТОВ «****»

Графік демонструє відчутні зміни у структурі джерел фінансування підприємства протягом аналізованого періоду. Поточні зобов'язання характеризуються стрімким зростанням у 2021–2023 роках, досягаючи максимального значення у 2023 році (38 203 тис. грн). Таке збільшення може бути наслідком розширення операційної діяльності, зростання потреби у короткостроковому фінансуванні або активнішої взаємодії з постачальниками та кредиторами. Однак у 2024 році підприємству вдалося суттєво скоротити боргове навантаження - на 52%, що вказує на покращення ліквідності, оптимізацію розрахунків та підвищення платіжної дисципліни.

Власний капітал протягом 2020–2024 років демонструє стабільну позитивну динаміку. Його зростання, особливо у 2022–2024 роках, відображає накопичення прибутку підприємством, зміцнення фінансової автономії та підвищення його фінансової стійкості. Найвищий рівень власного капіталу спостерігається у 2024 році (42 341 тис. грн), що свідчить про результативність

управлінських рішень, збалансовану політику розвитку та здатність підприємства до самофінансування.

Співставлення динаміки зобов'язань і капіталу засвідчує послідовне покращення фінансової структури ТОВ «****». Зменшення боргового навантаження поряд зі зростанням власного капіталу формує позитивні передумови для підвищення фінансової стійкості, зміцнення конкурентних позицій і забезпечення довгострокового розвитку підприємства.

Для оцінки фінансового стану підприємства важливо аналізувати не лише абсолютні показники діяльності, але й фінансові індикатори, які відображають ліквідність, платоспроможність, рентабельність та структуру капіталу. Фінансові коефіцієнти дозволяють всебічно охарактеризувати ефективність управління активами, зобов'язаннями та власним капіталом, а також визначити рівень ризиків, пов'язаних із функціонуванням підприємства у динаміці.

Таблиця 2.3 містить ключові фінансові індикатори ТОВ «****» за 2022–2024 рр., доповнені абсолютними та відносними відхиленнями. Такий формат аналізу забезпечує можливість не лише простежити тенденції зміни показників, але й оцінити інтенсивність їхнього зростання або зниження. Порівняння фінансових коефіцієнтів у динаміці дозволяє сформувати комплексне розуміння рівня фінансової стійкості підприємства, його інвестиційної привабливості та здатності забезпечувати безперервність діяльності в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Аналіз фінансових індикаторів ТОВ «****» засвідчує неоднорідну, але загалом позитивну динаміку ключових показників. Ліквідність підприємства у 2024 році суттєво покращилася: показник поточної ліквідності зріс на 53,9%, а абсолютна ліквідність - на 147,1% після істотного падіння у 2023 році. Це свідчить про зміцнення платоспроможності та ефективне управління грошовими потоками. Водночас швидка ліквідність у 2024 році зменшилася, що може бути наслідком зменшення обсягів дебіторської заборгованості та оптимізації оборотних активів.

Таблиця 2.3.

Динаміка фінансових індикаторів ТОВ «****» за 2022–2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абс. відхилення 23/22	Відн. відхилення 23/22, %	Абс. відхилення 24/23	Відн. відхилення 24/23, %
Коефіцієнт поточної ліквідності	154.20%	149.11%	229.49%	–5.09 п.п.	–3.3%	+80.38 п.п.	+53.9%
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	18.13%	2.59%	6.40%	–15.54 п.п.	–85.7%	+3.81 п.п.	+147.1%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	65.60%	96.52%	62.23%	+30.92 п.п.	+47.1%	–34.29 п.п.	–35.5%
Коефіцієнт автономії	52.49%	48.77%	69.73%	–3.72 п.п.	–7.1%	+20.96 п.п.	+43.0%
Рентабельність активів (ROA)	7.96%	12.01%	9.83%	+4.05 п.п.	+50.9%	–2.18 п.п.	–18.1%
Рентабельність власного капіталу (ROE)	24.19%	28.19%	15.16%	+4.00 п.п.	+16.5%	–13.03 п.п.	–46.2%
Чиста маржа	7.74%	8.50%	6.52%	+0.76 п.п.	+9.8%	–1.98 п.п.	–23.3%
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	196.30%	206.53%	228.31%	+10.23 п.п.	+5.2%	+21.78 п.п.	+10.5%
Коефіцієнт заборгованості	47.51%	51.23%	30.27%	+3.72 п.п.	+7.8%	–20.96 п.п.	–40.9%

Показники фінансової стійкості демонструють позитивні зрушення: коефіцієнт автономії у 2024 році зріс на 20,96 п.п., що є ознакою посилення власного капіталу та зниження залежності від позикових коштів. Зниження коефіцієнта заборгованості на 40,9% підтверджує значне скорочення боргового навантаження, що позитивно впливає на фінансову стійкість підприємства у довгостроковій перспективі.

Щодо рентабельності, спостерігається певне зниження у 2024 році: Рентабельність активів і Рентабельність власного капіталу зменшилися відповідно на 18,1% та 46,2%, що пов'язано зі зниженням чистого прибутку. Попри це, показники залишаються на прийнятному рівні, що підтверджує збереження здатності підприємства генерувати прибуток у складних економічних умовах.

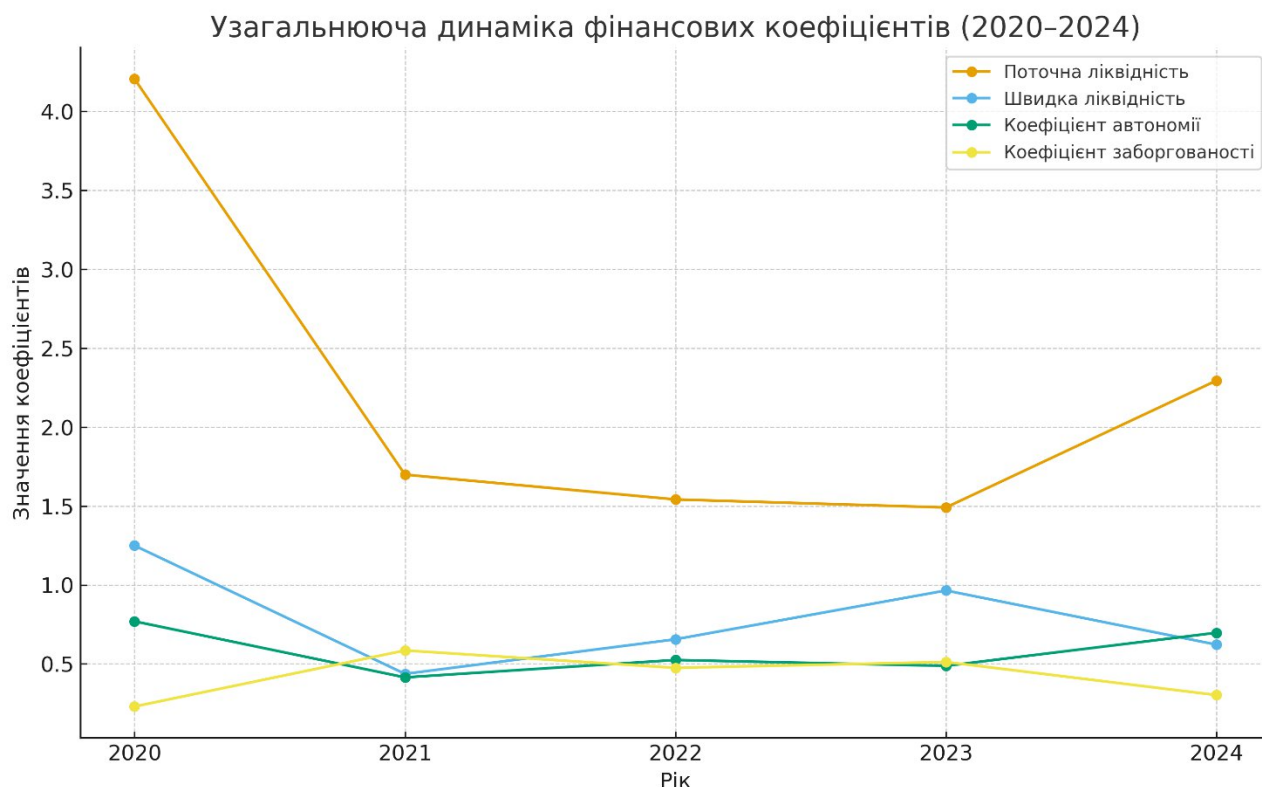

Рис. 2.3. Графічне зображення динаміки фінансових коефіцієнтів ТОВ «****» за 2020–2024 рр.

Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом демонструє стабільне зростання, що вказує на високу забезпеченість підприємства власними джерелами фінансування та мінімальні ризики втрати фінансової рівноваги.

На одному графіку (Рис. 2.3.) поєднано чотири ключові фінансові індикатори:

- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт заборгованості.

Це дозволяє одномоментно порівняти рівень ліквідності, фінансової стійкості та структуру капіталу підприємства.

У цілому аналіз фінансових індикаторів свідчить про поступове зміцнення фінансового стану ТОВ «****», підвищення його стійкості та зменшення боргових ризиків. Підприємство демонструє здатність адаптуватися до зовнішніх викликів, підтримуючи стабільність діяльності та формуючи передумови для подальшого розвитку.

Система бухгалтерського обліку, яка функціонує на ТОВ «****», побудована відповідно до вимог чинного законодавства України, міжнародних підходів до ведення обліку та внутрішніх регламентів підприємства. Облік організовано таким чином, щоб забезпечити повноту, достовірність і своєчасність інформації для управління виробничо-комерційною діяльністю та контролю за фінансовими ресурсами.

2.2. Документальне оформлення операцій із постачальниками та підрядниками

Організація документування операцій з постачальниками та підрядниками передбачає визначення документів, якими будуть оформлятися дані розрахункові операції, складання графіку документообігу. Особливістю розрахунків з постачальниками є те, що переважна їх частина виникає на підставі

попередньо укладеного договору.

Документальне оформлення операцій із постачальниками та підрядниками є ключовим елементом системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку ТОВ «****». Первинні документи забезпечують юридичне підтвердження факту здійснення господарських операцій, слугують підставою для відображення їх у бухгалтерському обліку та є основою для податкових розрахунків.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» первинний документ повинен містити такі реквізити:

- назву документа;
- дату складання;
- найменування підприємства - учасника господарської операції;
- зміст та обсяг господарської операції;
- одиницю виміру операції;
- посади, підписи відповідальних осіб.

ТОВ «****» використовує як паперові, так і електронні документи, що забезпечує оперативність обміну з контрагентами.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками здійснюються на підставі первинних документів постачальника: накладних, товарно-транспортних накладних, рахунків, рахунків-фактур, актів виконаних робіт, послуг. Перелічені документи є носіями інформації про виникнення зобов'язання перед постачальниками за отримані цінності, роботи, послуги. Важливим документом у здійсненні розрахунків є податкова накладна, яку виписують паралельно до перелічених документів у кожному випадку і вона є підставою для виникнення податкового зобов'язання у постачальника та податкового кредиту у покупця з податку на додану вартість [16, с. 114]. Форми первинних документів для відображення операцій з постачальниками та підрядниками і їхнє застосування затверджені рядом нормативних актів, основним з яких є Наказ Міністерства статистики України про затвердження типових первинних облікових документів

з обліку сировини і матеріалів від 21.06.1996 р. № 193.

Документообіг з постачальниками складається з чотирьох етапів:

1. Оформлення договірних відносин.
2. Підтвердження відвантаження та поставки товарів/виконання робіт.
3. Оформлення розрахункових документів.
4. Визнання зобов'язань у бухгалтерському обліку.

Кожний етап документообігу передбачає використання певних видів первинних документів, які фіксують факт переходу товарно-матеріальних цінностей або результатів виконаних робіт. Правильність їх оформлення забезпечує достовірність бухгалтерського обліку та своєчасність податкових розрахунків.

Документальне оформлення операцій із постачальниками та підрядниками на ТОВ «****» є одним із ключових елементів забезпечення достовірності бухгалтерського обліку, правомірності господарських операцій та ефективності внутрішнього контролю. Усі взаємовідносини з контрагентами базуються на попередньо укладених договорах поставки або підяду, які визначають характер і зміст майбутніх операцій, умови постачання продукції, строки виконання робіт, порядок розрахунків, відповідальність сторін та інші важливі параметри співпраці. Саме наявність договору забезпечує правову основу для виникнення зобов'язань і стає відправною точкою формування подальшої первинної документації.

Після укладення договору настає етап підтвердження факту поставки товарів чи виконання робіт. Найпоширенішим документом у цьому процесі є видаткова накладна (рис.2.4), яка містить детальну інформацію про отримані матеріальні цінності, зокрема їх номенклатуру, кількість та вартість.

Видаткова накладна № 145/23
від 14.09.2023 р.

Постачальник: **ТОВ «Промскло Трейд»**, ЄДРПОУ 40125698

Покупець: **ТОВ «****»**, ЄДРПОУ 37372474

Склад одержувача: м. Івано-Франківськ, вул. Юності, 17

№	Найменування матеріалів	Од. вим.	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн
1	Склотара 0.25 л прозора	шт.	12 000	4.20	50 400,00
2	Кришка гвинтова Т-82	шт.	12 000	1.10	13 200,00

Всього: 63 600,00 грн

ПДВ 20%: 12 720,00 грн

Разом до оплати: 76 320,00 грн

Підписи:

Комірник _____/Павлів С.І./

Представник постачальника _____/Гуменюк В.О./

Рис.2.4. Видаткова накладна ТОВ «**»**

Видаткова накладна є основним документом, що підтверджує передачу товарно-матеріальних цінностей від постачальника до покупця. Вона містить інформацію про номенклатуру, кількість та вартість отриманих матеріалів. На її підставі здійснюється оприбуткування запасів та формування бухгалтерського запису за дебетом рахунків обліку запасів і кредитом рахунку розрахунків із постачальниками. Для ТОВ «****» цей документ є ключовим при закупівлі склотари та комплектуючих.

Паралельно при перевезенні товару автотранспортом оформлюється товарно-транспортна накладна (рис.2.4.), яка виступає не лише документом бухгалтерського обліку, але й транспортним документом, що підтверджує здійснення перевезення. У разі виявлення невідповідності кількості або якості товарів підприємство складає акт приймання-передачі або акт розбіжностей, що забезпечує належну фіксацію претензій та коригування взаєморозрахунків.

ТТН № 587456
від 14.09.2023 р.

Вантажовідправник: ТОВ «Промскло Трейд»
Вантажоодержувач: ТОВ «****»
Автомобіль: MAN TGL 12.240, д.н.з. АТ 6723 НМ
Водій: **Коваленко М.М.**

Вантаж:

- Склотара 0.25 л - 12 000 шт.
- Кришка Т-82 - 12 000 шт.

Маса нетто: 3 480 кг
Маса брутто: 3 650 кг

Підписи:
Відправник _____
Одержувач _____
Водій _____

Рис.2.5. Товаро-транспортна накладна ТОВ «**»**

ТТН виконує дві функції: бухгалтерську (підтвердження руху ТМЦ) та транспортну (підтвердження виконання перевезення). Документ містить відомості про вантаж, маршрут, транспортний засіб, водія та сторони перевезення. У ТОВ «****» ТТН оформлюється при доставці склотари та сировини, а також використовується як підстава для обліку транспортних витрат.

Після отримання товарів або послуг і належного оформлення первинних документів підприємство визнає зобов'язання в бухгалтерському обліку. Це відбувається на підставі поєднання трьох чинників: наявності договору, фактичного отримання цінностей та коректно оформлених документів. Зобов'язання перед постачальниками відображаються на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», що забезпечує систематизацію інформації та можливість подальшого контролю за своєчасністю оплати. Після здійснення платежу за допомогою платіжних доручень та банківських виписок відображається погашення заборгованості.

Окреме місце у системі документального оформлення займають розрахункові документи. Постачальники зазвичай формують рахунки(рис.2.6.)

або рахунки-фактури, які містять суму заборгованості та обґрунтування вартості поставки.

**Рахунок № 982/09 від 13.09.2023 р.
Постачальник: ТОВ «Промскло Трейд»**

Покупець: ТОВ «****»

Призначення платежу: Оплата за склотару згідно договору №17/23 від 05.01.2023 р.

Сума до оплати: 76 320,00 грн

Термін оплати: 5 банківських днів

Рис.2.6. Рахунок ТОВ «****» [4]

Рахунок є розрахунковим документом, що містить суму до оплати, реквізити постачальника та найменування товарів або послуг. Він не є первинним документом у розумінні Закону, однак слугує підставою для здійснення платежу та планування руху грошових коштів. Для ТОВ «****» рахунок виконує роль фінансового підтвердження майбутньої поставки.

Проте одним із найважливіших документів є податкова накладна (2.7.), оскільки саме вона підтверджує виникнення податкового зобов'язання у постачальника та податкового кредиту у покупця. ТОВ «****» працює з електронними податковими накладними, що значно пришвидшує обмін інформацією та мінімізує ризики помилок.

Податкова накладна № 587 від 14.09.2023 р.

Постачальник: ТОВ «Промскло Трейд»

Покупець: ТОВ «**»**

Код товару	Найменування	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума ПДВ
7010903000	Склотара 0.25 л	12 000	4.20	10 080,00
8309909000	Кришка Т-82	12 000	1.10	2 640,00

Загальний ПДВ: 12 720,00 грн

Зареєстровано в ЄРПН: 14.09.2023 о 16:48

Рис.2.7. Податкова накладна ТОВ «****» [4]

Податкова накладна - обов'язковий податковий документ, що підтверджує виникнення податкового зобов'язання у постачальника та податкового кредиту у покупця. Для ТОВ «****» це ключовий документ для

формування податкового кредиту з ПДВ. ПН оформлюється та реєструється в ЄРПН у день відвантаження товару або отримання оплати.

У ситуаціях, коли підприємство отримує не матеріальні цінності, а роботи чи послуги, основним документом стає акт виконаних робіт (рис.2.8). Він містить опис виконаних дій, їх обсяг, строки та вартість. Саме цей документ є підставою для визнання витрат та формування зобов'язань перед підрядником у бухгалтерському обліку.

**Акт виконаних робіт № 41/2023
від 02.10.2023 р.**

Підрядник: **ТОВ «БудМонтаж Сервіс»**, ЄДРПОУ 41257890
Замовник: **ТОВ «****»**

Предмет робіт: монтаж додаткових стелажних конструкцій на складі готової продукції.

№	Вид робіт	Обсяг	Ціна, грн	Сума, грн
1	Монтаж металевих конструкцій	48 м²	480,00	23 040,00

Вартість робіт: 23 040,00 грн

ПДВ 20%: 4 608,00 грн

Разом: 27 648,00 грн

Роботи виконано у повному обсязі.

Представник замовника: _____/Стеців Л.М./

Представник підрядника: _____/Гнатів Т.І./

Рис.2.8. Податкова накладна ТОВ «****» [4]

Акт підтверджує факт виконання підрядних або сервісних робіт, містить опис наданих послуг, їх обсяг, вартість та строки виконання. Він є підставою для визнання витрат і формування кредиторської заборгованості перед підрядником. У діяльності ТОВ «****» акти використовуються, наприклад, при монтажних роботах або сервісному обслуговуванні обладнання.

**Акт звірки взаєморозрахунків
між ТОВ «****» та ТОВ «Промскло Трейд»
станом на 30.09.2023 р.**

- Заборгованість на початок періоду: 0 грн

- Поставки за період: 76 320,00 грн
- Оплата: 50 000,00 грн
- **Заборгованість на кінець періоду: 26 320,00 грн**

Підписи сторін:

ТОВ «****» _____

ТОВ «Промскло Трейд» _____

Рис.2.9. Податкова накладна ТОВ «****» [4]

Акт звірки (рис.2.9.) дозволяє узгодити дані між підприємством і постачальником щодо наявної заборгованості. Він використовується для контролю правильності взаємних розрахунків і є елементом внутрішнього фінансового контролю. Для ТОВ «****» такі акти особливо важливі у періоди зростання обсягів закупівель та значних оборотів із великими постачальниками.

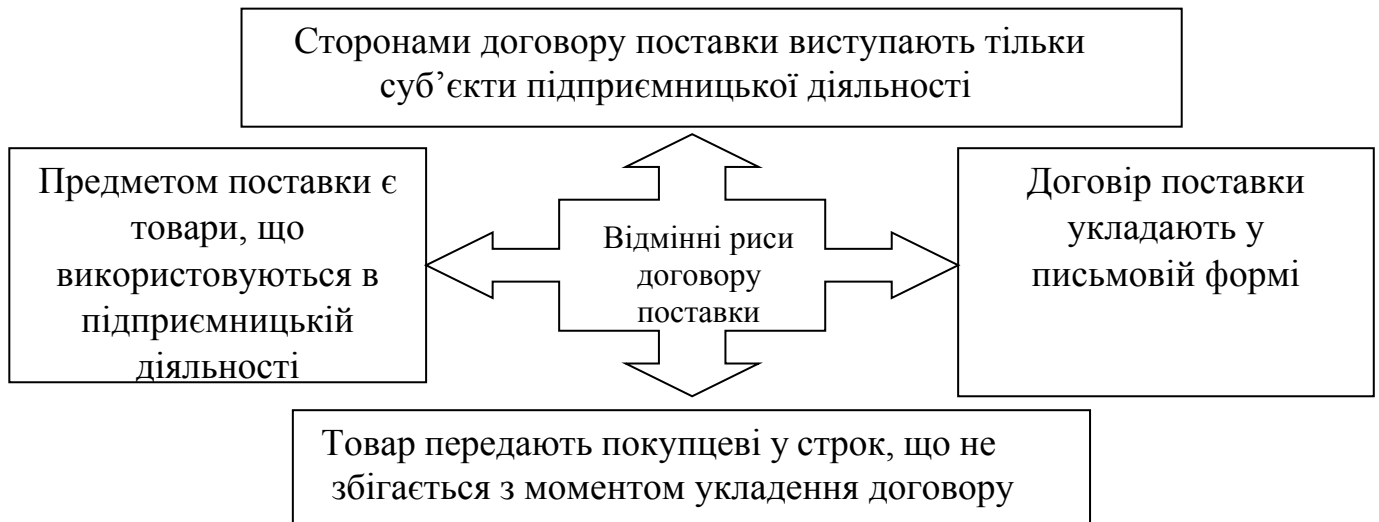

Рис. 2.10. Основні риси договору постачання

Підприємство виявляє зацікавленість до традиційних форм договірних відносин, що добре зарекомендували себе. Одна з них - договір поставки. Договором поставки називають договір, що укладається між підприємствами, за якими постачальник зобов'язується передати покупцеві продукцію у строк, що не збігається з моментом укладення договору, а покупець зобов'язується прийняти й оплатити її. На перший погляд поставка дуже нагадує купівлю-продаж. Але між ними є відмінності (рис. 2.10).

Для забезпечення належного документального підтвердження операцій із постачальниками та підрядниками ТОВ «****» застосовує низку первинних документів, що фіксують факт поставки товарів, виконання робіт або надання послуг, а також підтверджують виникнення відповідних зобов'язань. Кожний документ виконує чітко визначену функцію в обліковому процесі: одні забезпечують юридичне підтвердження операції, інші - її транспортний або податковий супровід, треті - є підставою для розрахунків і відображення операцій у бухгалтерському обліку. Сукупність цих документів формує повний інформаційний цикл, що дозволяє підприємству здійснювати контроль за рухом товарно-матеріальних цінностей і достовірно відображати господарські операції у фінансовій звітності.

Нижче подано систематизований перелік основних документів, що використовуються у ТОВ «****» у процесі взаємодії з постачальниками та підрядниками.

Таблиця 2.4.

Перелік документів, що застосовуються у ТОВ «****» при розрахунках із постачальниками та підрядниками

Етап	Документ	Нормативне посилання
Договірні відносини	Договір поставки	ЦКУ, гл. 54
	Договір підряду	ЦКУ, ст. 837–864
Отримання товарів	Видаткова накладна	Ст. 9 Закону про бухоблік
	ТТН (форма №1-ТН)	Наказ Мінтрансу № 363
	Акт приймання-передачі	Закон про бухоблік
Підрядні роботи	Акт КБ-2в	Наказ № 150
	Довідка КБ-3	Наказ № 150
	Акт наданих послуг	Закон про бухоблік
Розрахунки	Податкова накладна	ПКУ ст. 201

Етап	Документ	Нормативне посилання
	Платіжне доручення	Інструкція НБУ № 22
Внутрішній облік	Ордер М-4	Наказ № 193
	Картка М-12	Наказ № 193
Завершення операцій	Акт звірки	Наказ МФУ № 879
	Інвентаризаційний опис	Наказ МФУ № 879

Система документального оформлення на ТОВ «****» є комплексною та логічно вибудованою. Кожен документ має своє призначення, виконує контрольну, облікову або податкову функцію і забезпечує прозорість взаємовідносин із постачальниками та підрядниками. Чіткий та послідовний документообіг сприяє підвищенню достовірності фінансової інформації, мінімізації ризиків некоректних розрахунків та ефективній організації бухгалтерського обліку підприємства.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків із постачальниками та підрядниками

Організація синтетичного та аналітичного обліку розрахунків із постачальниками і підрядниками на ТОВ «****» забезпечує можливість своєчасного контролю за станом заборгованості, дотриманням договірних умов та правильністю відображення операцій у бухгалтерському обліку. Такий облік дає змогу підприємству отримувати повну та достовірну інформацію про зобов'язання, строки їх погашення, наявність прострочених сум та рух розрахунків за кожним контрагентом.

Для обліку таких зобов'язань, як зазначалося вище, використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Сальдо рахунку 63 відображає непогашену кредиторську заборгованість перед постачальниками

й підрядниками. Для ТОВ «****» характерна значна частка розрахунків у післяплаті, тому облік на рахунку 63 має велике значення для контролю за строками погашення боргів. За кредитом цього рахунку обліковують суми виникнення зобов'язання, що дорівнюють вартості товарно-матеріальних цінностей, які приймають на баланс, а також робіт, послуг у кореспонденції з рахунками обліку цих цінностей. За дебетом обліковують суми погашення цих зобов'язань (оплата за одержані цінності, роботи, послуги) або здійснення передоплати.

Даний рахунок має такі субрахунки:

631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» – ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками;

632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» – ведеться облік розрахунків з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги;

633 «Розрахунки з учасниками ПФГ» – ведеться облік розрахунків з промислово-фінансовими групами за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. [3]

Для обліку розрахунків, відображених на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» призначений Журнал-ордер № 3 В с.-г. та Реєстр операцій за розрахунками з постачальниками (підрядниками) № 3.3 с.-г.

Аналітична відомість розрахунків з постачальниками та підрядниками заповнюється на базі таких первинних документів: договір купівлі-продажу; платіжне доручення; накладна чи рахунок-фактура; акт приймання-передачі; авансовий звіт. Відповідальність за ведення даної відомості та прийняття певних управлінських рішень щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками пропонується покласти на замісника головного бухгалтера.

Для своєчасного надання первинних документів щодо отримання від постачальників (підрядників) товарно-матеріальних цінностей (послуг)

пропонується розробити допоміжний документ, в якому буде міститися відповідна інформація від бухгалтера, а саме «Довідку про надходження товарно-матеріальних цінностей та послуг від постачальників (підрядників)» пропонується вести у хронологічному порядку на кожну дату поставки.

Аналітичний облік розрахунків із постачальниками та підрядниками на ТОВ «****» відіграє центральну роль у забезпеченні точності, деталізації та оперативності контролю за станом кредиторської заборгованості. Якщо синтетичний облік на рахунку 63 демонструє лише загальне сальдо зобов'язань підприємства, то аналітичний дозволяє простежити історію кожної поставки, кожного платежу та кожного контрагента окремо. Такий рівень деталізації є критичним для підприємства, що працює з великою кількістю постачальників і регулярно здійснює закупівлі матеріалів, комплектуючих та послуг.

Аналітичний облік ведеться в розрізі контрагентів, договорів, окремих господарських операцій і строків їх погашення. Для кожного постачальника формується індивідуальна аналітична картка, де фіксуються дата й номер договору, обсяг поставок, суми неоплачених рахунків, податкові накладні, попередні оплати та терміни виконання зобов'язань. Така структура обліку дозволяє ТОВ «****» чітко планувати платежі, контролювати фінансові ризики та уникати простроченої кредиторської заборгованості.

Завдяки використанню автоматизованої системи BAS ERP / BAS Бухгалтерія, аналітичний облік ведеться у режимі реального часу. У програмі автоматично формуються оборотно-сальдові відомості за контрагентами, розшифровки залишків, звіти щодо прострочених зобов'язань, акти звірки й реєстри неоплачених рахунків. Аналітичні звіти забезпечують керівництво інформацією про обсяги та динаміку кредиторської заборгованості за період, дозволяючи оперативно реагувати на ризики та переглядати умови співпраці з окремими постачальниками.

Важливою складовою аналітичного обліку є також відстеження відповідності фактичних поставок договірним умовам. Через систему обліку

здійснюється контроль за цінами, строками поставок, статусом податкових накладних та кількісними розбіжностями. У разі виникнення спірних ситуацій аналітичні дані стають доказовою базою для претензійної роботи.

Таким чином, аналітичний облік розрахунків із постачальниками та підрядниками на ТОВ «****» забезпечує:

- підвищення точності даних;
- оперативний контроль за взаєморозрахунками;
- зменшення ризику прострочених зобов'язань;
- формування інформації для управлінських рішень;
- ефективне управління грошовими потоками підприємства.

У поєднанні із синтетичним обліком аналітичний рівень формує цілісну, прозору систему контролю за розрахунками та дозволяє підприємству підтримувати фінансову дисципліну на високому рівні.

Показники синтетичних, аналітичних рахунків та субрахунків відрізняються між собою лише ступенем деталізації об'єктів, що відбиваються на цих рахунках. Аналітичні рахунки є подальшим розвитком синтетичних рахунків та субрахунків, причому записи на тих та інших здійснюються за даними тих самих документів. Між синтетичним, аналітичними рахунками та субрахунками існує тісний взаємозв'язок, що впливає із самої природи аналітичних рахунків як частини синтетичних рахунків та субрахунків. Взаємозв'язок виявляється у наступному:

- 1) Якщо синтетичний рахунок активний, то всі субрахунки та аналітичні рахунки, що ведуться до нього, теж активні.
- 2) Якщо синтетичний рахунок пасивний, то всі субрахунки та аналітичні рахунки, що ведуться до нього, теж пасивні.
- 3) Залишок на синтетичному рахунку дорівнює сумі залишків на всіх аналітичних рахунках (субрахунках), що ведуться до нього.
- 4) Оборот по дебету синтетичного рахунка дорівнює сумі оборотів по дебету відповідних аналітичних рахунків (субрахунків).

5) Оборот по кредиту синтетичного рахунку дорівнює сумі оборотів по кредиту відповідних аналітичних рахунків (субрахунків).

6) Порядок визначення залишку на кінець місяця на аналітичних рахунках (субрахунках) такий самий, як і на синтетичному рахунку.

7) Сума, записана по кожній господарській операції на синтетичному рахунку, повинна дорівнювати сумам по цієї ж операції на всіх його аналітичних рахунках (субрахунках). [3]

Відображення господарських операцій протягом звітного періоду на синтетичних, аналітичних рахунках та субрахунках – це поточний бухгалтерський облік. Оскільки в балансі стан господарських засобів та їх джерел формування відбивається на певну дату, то для формування змін активів та їх джерел протягом звітного періоду, відкриваються рахунки трьох порядків.

Для забезпечення належного контролю за кредиторською заборгованістю та підвищення прозорості розрахунків із постачальниками й підрядниками ТОВ «****» веде детальний аналітичний облік за рядом ключових показників. Аналітичні розрізи дозволяють не лише визначати фактичний стан взаєморозрахунків на певну дату, але й аналізувати їхню динаміку, контролювати строки оплати, своєчасність реєстрації податкових документів та відповідність поставок договірним умовам. Систематизація такої інформації забезпечує підприємству можливість приймати обґрунтовані управлінські рішення та ефективно управляти фінансовими потоками. У таблиці нижче наведено основні параметри аналітичного обліку, що використовуються на підприємстві (таблиця 2.5)

Таблиця 2.5

Аналітичні розрізи обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, що застосовуються у ТОВ «****»

Аналітичний показник	Що відображає	Практичне значення для ТОВ «****»
Контрагент (постачальник / підрядник)	Найменування юридичної особи, з якою здійснюються розрахунки	Дозволяє вести облік за кожним партнером окремо, контролювати взаємовідносини

Аналітичний показник	Що відображає	Практичне значення для ТОВ «****»
Договір (номер, дата, умови)	Юридичну основу операцій, строки та порядок розрахунків	Забезпечує контроль за виконанням умов поставки та оплати
Документи постачання (накладні, ТТН, акти)	Обсяг і факт здійсненої операції	Дозволяє перевіряти правильність нарахувань і відповідність поставок
Сума зобов'язань	Розмір боргу перед контрагентом	Використовується для планування платежів і визначення фінансового навантаження
Строк виникнення заборгованості	Дата здійснення операції або виставлення рахунку	Дає змогу контролювати погашення у встановлені договором строки
Строк оплати (термін погашення)	Дату, до якої підприємство зобов'язане здійснити оплату	Запобігає виникненню простроченої заборгованості
Аванси, передоплати	Суми, сплачені наперед	Контролює коректність відображення авансових розрахунків
Неоплачені рахунки (статус)	Інформацію про рахунки, що очікують оплати	Дозволяє визначати пріоритетність платежів
Податкові накладні (ПН та РК)	Реєстрацію ПН/РК в ЄРПН, відповідність сум	Забезпечує контроль за формуванням податкового кредиту
Історія операцій за період	Усі проведені операції з контрагентом	Потрібна для аналізу обсягів закупівель і формування управлінських звітів
Прострочена заборгованість	Наявність непогашених сум після строку оплати	Є індикатором ризику та основою для претензійної роботи
Валюта розрахунків (якщо застосовується)	Вид валюти та курс перерахунку	Дозволяє коректно вести облік розрахунків у разі імпорту
Підрозділ-одержувач	Внутрішній підрозділ, для якого здійснюється закупівля	Забезпечує облік витрат за центрами відповідальності

Наведені аналітичні показники формують комплексну інформаційну систему, яка забезпечує повний контроль за розрахунками з кожним окремим контрагентом. Завдяки такій деталізації ТОВ «****» може своєчасно виявляти ризики простроченої заборгованості, коригувати графік платежів, аналізувати якість взаємодії з постачальниками та підрядниками й удосконалювати

договірну політику. Аналітичний облік доповнює синтетичний, створюючи цілісний механізм відображення операцій у бухгалтерському обліку та підвищуючи точність фінансової звітності підприємства. [3]

Ефективна організація бухгалтерського обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками передбачає одночасне використання як синтетичного, так і аналітичного рівнів обліку. Кожен із них виконує окремі функції та забезпечує різний ступінь деталізації інформації. Синтетичний облік узагальнює дані про загальну суму зобов'язань підприємства, у той час як аналітичний забезпечує їх розшифрування за окремими контрагентами, договорами та господарськими операціями. Для комплексного управління кредиторською заборгованістю важливо встановити взаємозв'язок між цими рівнями та визначити їхні відмінності, що представлено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Порівняльна характеристика синтетичного та аналітичного обліку
розрахунків із постачальниками та підрядниками

Критерій	Синтетичний облік	Аналітичний облік
Рівень узагальнення інформації	Узагальнені дані про загальну суму зобов'язань підприємства перед усіма постачальниками	Деталізовані дані у розрізі кожного постачальника, договору, операції
Рахунки обліку	Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	Аналітичні рахунки до рахунку 63, субрахунки, картки контрагентів
Мета ведення	Формування загального сальдо і оборотів за зобов'язаннями	Контроль строків оплати, стану розрахунків, виявлення простроченої заборгованості
Форма відображення інформації	Оборотно-сальдова відомість у цілому по рахунку	Аналітичні картки, деталізовані відомості за контрагентами
Одиниця обліку	Загальна сума заборгованості	Кожний окремий постачальник, кожен договір, поставка або акт
Оперативність контролю	Не дає деталізації для оперативних рішень	Забезпечує щоденний контроль за рухом заборгованості
Застосування у	Використовується для формування	Використовується для контролю

Критерій	Синтетичний облік	Аналітичний облік
ТОВ «****»	фінансової звітності та загального обліку зобов'язань	термінів оплати, обсягів поставок, претензійної роботи
Характер результатної інформації	Відображає загальну картину стану розрахунків	Дає можливість аналізувати причини виникнення боргів, затримок та відхилень
Зв'язок між рівнями обліку	Є основою для аналітичного обліку	Деталізує інформацію, узагальнену в синтетичному обліку

Порівняння синтетичного та аналітичного рівнів обліку свідчить, що вони не є взаємозамінними, а функціонують у тісному взаємозв'язку, забезпечуючи повноту та достовірність інформації щодо розрахунків із постачальниками та підрядниками. Синтетичний облік формує узагальнені показники для потреб фінансової звітності, тоді як аналітичний дозволяє контролювати рух заборгованості в розрізі кожного контрагента і здійснювати оперативне управління розрахунками. Такий підхід дає можливість ТОВ «****» своєчасно виявляти ризики, оптимізувати графік платежів та забезпечувати фінансову дисципліну. Таким чином, поєднання двох рівнів обліку створює цілісну інформаційну систему, необхідну для ефективного управління взаєморозрахунками підприємства.

Для правильного відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку ТОВ «****» важливим є формування коректної кореспонденції рахунків, яка відображає рух запасів, виникнення зобов'язань та їх погашення. Бухгалтерські проведення забезпечують систематизацію інформації про здійснені операції та дозволяють визначити вплив кожної з них на фінансовий стан підприємства. З метою узагальнення основних типових операцій, характерних для діяльності підприємства у сфері взаєморозрахунків із постачальниками та підрядниками, у таблиці 2.7 наведено основні бухгалтерські проведення, що застосовуються на практиці.

Таблиця 2.7

Типові бухгалтерські проведення з обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками

Зміст господарської операції	Дт	Кт
Оприбуткування запасів, отриманих від постачальника (матеріали, сировина, комплектуючі)	20, 22	63
Визнання витрат на послуги або роботи (акти виконаних робіт)	23, 91	63
Оприбуткування товарів від постачальника	28	63
Визнання податкового кредиту з ПДВ за отриманими товарами/послугами	641	63
Перерахування авансу постачальнику	371	311
Залік авансу після отримання товарів/послуг	63	371
Оплата заборгованості перед постачальником	63	311
Повернення товарів постачальнику (якщо є розбіжності або неналежна якість)	63	20, 281
Сторнування ПДВ при поверненні товарів або коригуванні вартості	63	641
Відображення транспортно-заготівельних витрат постачальника (за наявності)	20, 23	63
Визнання витрат на сторонні послуги (логістика, монтаж, сервіс)	91	63
Курсові різниці за розрахунками з іноземними постачальниками (за потреби)	632/714 (дохід), 945 (витрати)	632

Аналіз поданих проведення свідчить, що система обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками на ТОВ «****» є логічною, послідовною та орієнтованою на забезпечення прозорості фінансових операцій. Кореспонденція рахунків дає змогу чітко відобразити кожний етап взаєморозрахунків - від оприбуткування запасів до остаточного погашення зобов'язань.

2.4. Аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками в ТОВ

«****»

Своєчасний аудиторський контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками забезпечує формування повної та достовірної інформації про стан розрахунків із кредиторами підприємства за одержані матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги, необхідної внутрішнім та зовнішнім користувачам фінансової звітності для управління та розвитку підприємства. Аудит також перевіряє та контролює відповідність усіх господарських дій підприємства законодавчо-нормативній базі України. Але в умовах сьогодення відсутня цілісна модель проведення аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками, яка б забезпечувала беззаперечну якість та прозорість інформації про даний вид розрахунків. У процесі господарської діяльності підприємства вступають у різні розрахункові відносини з постачальниками та підрядниками. Підприємства здійснюють різні розрахунки як безготівкового порядку, так і з використанням готівкових коштів, векселів, товарообмінних операцій.

Ефективний аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками є важливою передумовою формування достовірної, повної та неупередженої фінансової звітності підприємства. Для виробничих компаній, таких як ТОВ «****», що спеціалізується на формуванні, обробці та виробництві склопакетів, обсяг операцій із зовнішніми контрагентами є значним і займає вагому частку в собівартості продукції. Основні складові матеріальних витрат підприємства - це листове флоат-скло, енергозберігаюче та сонцезахисне скло, дистанційні рамки, герметики, абразиви, технічні гази та обладнання для оброблення скла. Саме тому якість організації обліку та контролю за взаєморозрахунками визначає точність відображення витрат, зобов'язань і фінансових результатів. [2]

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, усі господарські операції мають бути підтверджені належним чином оформленими первинними документами, що забезпечують достовірність даних обліку. У свою чергу, П(С)БО 11 «Зобов'язання» встановлює порядок визнання кредиторської заборгованості, а

П(С)БО 16 «Витрати» визначає правила відображення витрат, пов'язаних із закупівлями. Згідно з цими нормативними положеннями, аудитору необхідно перевірити як юридичне оформлення операцій з постачальниками, так і їх фактичну економічну сутність. [21,11]

Аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками є важливою складовою перевірки достовірності фінансової звітності підприємства, оскільки саме ці операції формують значну частину його поточних зобов'язань. Відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту, зокрема МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвого викривлення» та МСА 330 «Реагування аудитора на оцінені ризики», аудитор повинен оцінити систему внутрішнього контролю щодо закупівель і розрахунків, виявити можливі ризики викривлень та провести тестування операцій, які впливають на стан кредиторської заборгованості. У контексті діяльності ТОВ «****» цей процес має особливе значення, оскільки підприємство активно взаємодіє з великою кількістю постачальників сировини, пакувальних матеріалів, допоміжних ресурсів та транспортних послуг.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, усі господарські операції мають бути підтверджені належним чином оформленими первинними документами, що є основою для формування облікових регістрів і фінансової звітності. Для аудиту розрахунків із постачальниками в ТОВ «****» такими документами є договори на поставку, видаткові накладні, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, акти виконаних робіт, податкові накладні, акти звірки взаєморозрахунків та реєстри бухгалтерських проведення за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». [7]

Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання», підприємство повинно визнавати зобов'язання тоді, коли існує ймовірність вибуття ресурсів і коли його сума може бути достовірно оцінена. У процесі аудиту важливо визначити, чи не має підприємство зобов'язань, які не були відображені в бухгалтерському обліку,

або навпаки - чи не відображено завищених сум кредиторської заборгованості, що може порушувати принцип обачності та справедливого представлення фінансової інформації. [21]

Першим етапом аудиторської перевірки є оцінка системи внутрішнього контролю. Методичні рекомендації щодо внутрішнього аудиту, затверджені Мінфіном України, підкреслюють важливість розмежування повноважень між службами закупівель, бухгалтерією та складським відділом для уникнення конфлікту інтересів та забезпечення достовірності первинних документів. У ТОВ «****» система внутрішнього контролю базується на затвердженні договорів керівництвом, перевірці заявок на закупівлі та проведенні внутрішніх звірок з постачальниками, що відповідає рекомендаціям НП(С)БО та принципам належного управління.

На наступному етапі аудитор переходить до аналітичних та деталізованих процедур. Згідно з МСА 520 «Аналітичні процедури», аудитор повинен оцінити динаміку та структуру кредиторської заборгованості, співставити її з обсягами закупівель, рентабельністю виробництва та рівнем оборотності матеріальних запасів. Для ТОВ «****» підвищення кредиторської заборгованості часто пов'язане зі значними сезонними закупівлями сировини та матеріалів, що характерно для підприємств виробничої сфери.

Під час тестування операцій аудитор застосовує вибіркиму перевірку господарських операцій, керуючись МСА 530 «Аудиторська вибірка». Перевіряються відповідність сум у договорах даним первинних документів, фактичність поставки товарів, правильність формування податкового кредиту, а також відповідність кореспонденції рахунків вимогам П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати». [22] Важливим елементом є звірка залишків заборгованості з постачальниками за допомогою актів звірки, що передбачено МСА 505 «Зовнішні підтвердження».

Під час аудиту підприємств, подібних до ТОВ «****», аудитори часто виявляють типові проблеми: несвоєчасне оформлення первинних документів,

відсутність актів звірки, розбіжності між даними бухгалтерського й складського обліку, подвійне списання витрат або несвоєчасне визнання кредиторської заборгованості. Такі помилки виникають унаслідок недостатнього рівня автоматизації облікових процесів або через людський фактор, що відповідає типології ризиків, визначених у МСА 315. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності аудит розрахунків із постачальниками та підрядниками в ТОВ «****» повинен здійснюватися у чіткій логічній послідовності. Відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту (МСА 315, МСА 330.

Таблиця 2.8

Етапи аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками в ТОВ «****»

№ етапу	Назва етапу	Зміст аудиторських процедур	Джерела аудиторських доказів
1	Підготовчий етап та планування аудиту	Аналіз специфіки діяльності ТОВ «****»; визначення суттєвості; ідентифікація ризиків суттєвих викривлень відповідно до МСА 315; розробка програми аудиту.	Установчі документи, договори із постачальниками, попередні аудиторські висновки, облікова політика підприємства.
2	Оцінка системи внутрішнього контролю	Вивчення процедур закупівель, затвердження договорів, приймання товарів; оцінка розподілу повноважень; тестування контролів згідно МСА 330.	Положення про внутрішній контроль, посадові інструкції, документи складського обліку, регламенти закупівель.
3	Аналітичні процедури	Оцінка структури та динаміки кредиторської заборгованості; співставлення з обсягами закупівель та витратами; визначення нетипових коливань.	Оборотно-сальдові відомості, фінансова звітність (Форма №1, №2), реєстри за рахунком 63.
4	Тестування господарських операцій	Вибіркова перевірка первинних документів; підтвердження реальності поставок; контроль відповідності сум у договорах та накладних; перевірка ПДВ; зовнішні підтвердження згідно МСА 505.	Видаткові накладні, ТТН, акти виконаних робіт, податкові накладні, акти звірки, запити контрагентам.
5	Перевірка облікових реєстрів та кореспонденції рахунків	Перевірка правильності відображення на рахунку 63; оцінка відповідності П(С)БО 9, 11, 16; контроль застосування принципів нарахування та обачності.	Журнали-ордери, машинограми, бухгалтерські проведення, внутрішня звітність.
6	Узагальнення результатів та формування висновків	Виявлення порушень та ризиків; оцінка впливу порушень на фінансову звітність; надання рекомендацій щодо вдосконалення контролю.	Робочі документи аудитора, зведені відомості, проект аудиторського висновку.
7	Підготовка аудиторського висновку	Формування думки аудитора згідно МСА 700; документування висновків; узгодження рекомендацій з керівництвом ТОВ «****».	Аудиторський висновок, лист керівництву, звіт аудитора.

, МСА 505, МСА 520, МСА 700), аудитору необхідно здійснити комплекс процедур, спрямованих на ідентифікацію ризиків, оцінку системи внутрішнього контролю, перевірку правильності документального оформлення господарських операцій та визначення їхнього впливу на фінансову звітність підприємства. Узагальнення цих процедур дозволяє систематизувати роботу аудитора та забезпечити єдність підходів до перевірки. У таблиці наведено основні етапи аудиту розрахунків із постачальниками та підрядникам. [48,48]

Проведений аналіз етапів аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками у ТОВ «****» свідчить, що ефективність аудиторської перевірки значною мірою залежить від послідовності виконання процедур та якості отриманих аудиторських доказів. Визначення ризиків, оцінка системи внутрішнього контролю, аналітичні процедури та тестування господарських операцій забезпечують можливість формування обґрунтованого аудиторського судження. Представлена таблиця дозволяє структурувати процес перевірки, підвищити його результативність і забезпечити відповідність вимогам МСА Системний підхід до аудиту розрахунків дає можливість своєчасно виявити порушення, підвищити якість фінансової звітності та формувати коректні управлінські рішення щодо взаємодії з постачальниками та підрядниками.

Узагальнюючи результати аудиторського аналізу, можна зазначити, що система контролю розрахунків із постачальниками та підрядниками в ТОВ «****» у цілому відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку. Проте існує потреба у вдосконаленні документального контролю, розширенні аналітичного обліку та інтеграції електронного документообігу. Застосування сучасних ERP-рішень, таких як BAS ERP або SAP Business One, дозволило б підвищити рівень прозорості та оперативності обліку, що відповідає міжнародним практикам управління ланцюгом постачання (Supply Chain Management).

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, ДОКУМЕНТООБІГУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ «**»**

3.1. Удосконалення облікової політики щодо розрахунків із постачальниками

Ефективність системи обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками значною мірою залежить від якості облікової політики підприємства. Правильно сформована та документально закріплена облікова політика забезпечує однозначність облікових процедур, зменшує ризики виникнення помилок, сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності та створює умови для ефективної взаємодії бухгалтерської служби з іншими підрозділами. Для ТОВ «****», яке здійснює виробництво й оброблення листового скла та має значні обсяги закупівель імпортової сировини й технологічного обладнання, удосконалення облікової політики є одним із ключових напрямів підвищення рівня фінансового менеджменту підприємства.

У відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV та Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення обліку, складання й подання фінансової звітності. Сучасні стандарти, включаючи П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 16 «Витрати» та МСФЗ 9, 15, 21, визначають відповідні підходи до обліку заборгованостей, операцій у іноземній валюті, моменту визнання витрат та фінансових інструментів. Аналіз чинної облікової політики ТОВ «****» свідчить про потребу її вдосконалення у напрямі підвищення прозорості, технологічності та адаптивності до складного виробничого процесу.

Одним із найважливіших аспектів удосконалення облікової політики є оптимізація документального оформлення закупівель, поставок, зобов'язань і

розрахунків. Для підприємства з великим обсягом операційних потоків, таких як ТОВ «****», актуальним є запровадження уніфікованих форм первинних документів, що забезпечує підвищення швидкості опрацювання інформації та зменшує кількість технічних помилок.

Удосконалення облікової політики щодо розрахунків із постачальниками та підрядниками є ключовим напрямом підвищення достовірності фінансової звітності, оптимізації управління грошовими потоками та зниження ризиків у сфері закупівель. Для ТОВ «****» питання модернізації облікової політики особливо важливе, оскільки підприємство працює з великим обсягом імпоротної сировини, високотехнологічного обладнання та комплектуючих, що зумовлює значні обсяги кредиторської заборгованості та підвищені ризики у взаєморозрахунках.

Аналіз чинної системи обліку засвідчив необхідність розширення аналітики рахунку 63, стандартизації первинних документів, автоматизації облікових процесів та підвищення рівня внутрішнього контролю. У таблиці 3.1 узагальнено основні напрями вдосконалення облікової політики, які відповідають сучасним принципам бухгалтерського обліку та підходам до організації системи закупівель.

Таблиця 3.1

Удосконалення облікової політики ТОВ «****» у частині розрахунків із постачальниками

№	Напрямок удосконалення	Поточний стан	Запропоновані зміни	Очікуваний ефект
1	Документальне забезпечення	Різні форми первинних документів, відсутність уніфікації	Уніфіковані форми; чек-листи контролю; QR-коди	Скорочення часу обробки документів на 20–30%
2	Аналітичний облік за рахунком 63	Аналітика лише за постачальниками	Додаткові субрахунки (за видами сировини,	Зменшення помилок у звірках і нарахуваннях

№	Напрямок удосконалення	Поточний стан	Запропоновані зміни	Очікуваний ефект
			строками, авансами)	
3	Облік валютних операцій	Переоцінка не автоматизована	Автоматизоване формування курсових різниць у BAS ERP	Підвищення точності оцінки зобов'язань
4	Контроль авансів	Ведення вручну, ризик дублювання	Електронний реєстр авансів, автоматичний контроль строків	Підвищення прозорості розрахунків
5	Контроль постачальників	Відсутність системної оцінки взаємодії	Запровадження KPI постачальників	Вибір оптимальних контрагентів, зниження ризиків
6	Документообіг	Частково паперовий	Повноцінний ЕДО, електронний підпис	Скорочення ризику втрати документів
7	Внутрішній контроль	Несистемний	Трирівневий контроль закупівель (до, під час, після)	Підвищення рівня відповідальності підрозділів

Як свідчать дані таблиці 3.1, центральним елементом удосконалення є уніфікація первинних документів та запровадження чек-листів контролю документальних потоків. Це дає можливість стандартизувати інформаційні процедури, що в свою чергу мінімізує ризики втрати документів, підробки чи дублювання операцій. Використання QR-кодів та електронного документообігу забезпечує централізований архів первинних документів та спрощує доступ до них під час аудиторських перевірок.

Другим важливим елементом удосконалення є розширення аналітичного обліку за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», структура якого представлена у таблиці 3.2. Поділ субрахунків за ключовими

видами сировини та обладнання (скло, комплектуючі, обладнання, аванси, прострочені зобов'язання, рекламації) сприяє підвищенню якості управлінського аналізу та контролю над дебіторсько-кредиторськими відносинами. Така деталізація обліку дозволяє своєчасно виявляти порушення строків оплати, контролювати якість поставлених матеріалів, аналізувати собівартість виробництва та оперативно реагувати на відхилення.

Таблиця 3.2

Аналітика рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
після вдосконалення

Субрахунок	Зміст обліку	Суть удосконалення	Переваги
63.1	Постачальники скла	Виділення окремої групи постачальників (AGC, Pilkington тощо)	Контроль ключових поставок
63.2	Постачальники комплектуючих	Герметики, дистанційні рамки, абсорбенти	Виявлення відхилень у собівартості
63.3	Постачальники обладнання	Lisec, Hegla, Bottero	Контроль великої кредиторської заборгованості
63.4	Аванси видані	Автоматичний контроль строків та сум	Усунення неузгоджених авансів
63.5	Прострочена кредиторська заборгованість	Постачальники з порушенням строків	Контроль ризиків і санкцій
63.6	Рекламації та претензії	Документування дефектів скла та комплектуючих	Своєчасне відшкодування збитків

Запровадження окремих субрахунків для контролю авансів дає змогу уникнути типових проблем, пов'язаних з неузгодженістю платежів, подвійним урахуванням заборгованості або порушенням строків поставки. Особливо актуальним це є для імпортних постачальників, де порядок оплати часто

регламентується системою попередніх платежів (prepayment). Використання автоматизованих реєстрів авансів, як передбачено у таблиці 3.3, дозволяє підвищити точність відображення розрахунків та зменшити навантаження на бухгалтерський персонал.

Важливим аспектом удосконалення облікової політики є методологія обліку валютних операцій, що ґрунтується на вимогах П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Включення до облікової політики процедур автоматичного розрахунку курсових різниць у BAS ERP значно підвищує точність відображення зобов'язань у фінансовій звітності та дозволяє уникнути помилок, властивих ручному введенню даних. Як зазначено в таблиці 3.3, автоматизація курсових різниць зменшує ризики впливу людського фактору та забезпечує прозорість облікових процедур.

Особливу увагу слід звернути на побудову системи внутрішнього контролю у сфері закупівель, що представлена у таблиці 3.3. Запровадження трирівневої системи контролю - попереднього, поточного та подальшого - забезпечує комплексний підхід до регулювання взаємодії з постачальниками. Попередній контроль дозволяє узгоджувати обсяг закупівель та перевіряти відповідність бюджету, поточний - контролювати якість і строки поставок, а подальший - оцінювати ефективність виконання договірних зобов'язань та здійснювати звірки розрахунків.

Автоматизація внутрішнього контролю стає можливою через впровадження ERP-системи. Інтеграція BAS ERP для формування бухгалтерських проведення, контролю валютних операцій і ведення аналітичного обліку дає змогу оптимізувати не лише облікові процеси, але й логістичні операції. Електронний документообіг забезпечує швидкий обмін первинними документами, а модулі аналітики (KPI постачальників) дозволяють проводити оцінку надійності постачальників та формувати управлінські рішення щодо доцільності продовження співпраці.

Таблиця 3.3

Оцінка впливу запропонованих удосконалень на обліковий процес ТОВ

«****»

Напря́м	Показник «було»	Показник «стало»	Економічний ефект
Обробка первинних документів	8 хв на документ	4–5 хв	Економія 30–40% часу
Облік авансів	вручну	автоматично	Зменшення помилок на 80%
Звірка розрахунків	2–3 дні щомісяця	1 день	Підвищення продуктивності праці
Оцінка постачальників	відсутня	KPI постачальників	Скорочення ризикових постачальників на 20%
Курсові різниці	ручне визначення	автоматизм	Зменшення бухгалтерських помилок

Згідно з таблицею 3.3, результати впровадження запропонованих заходів мають суттєвий економічний ефект:

- скорочується час обробки первинних документів;
- підвищується продуктивність праці працівників бухгалтерії та відділу закупівель;
- зменшується кількість помилок, пов'язаних з обліком авансів та курсових різниць;
- покращується якість управління постачаннями та рівень фінансової безпеки підприємства.

KPI постачальників (Key Performance Indicators - Ключові Показники Ефективності) – це вимірювані метрики для оцінки того, наскільки ефективно постачальники виконують свої зобов'язання щодо якості, своєчасності, ціни та обслуговування, що допомагає компанії оптимізувати операції, знизити витрати та забезпечити безперебійну роботу, часто реалізуючись у зручному інтерфейсі порталу постачальників для моніторингу та взаємодії. Удосконалення облікової

політики щодо розрахунків із постачальниками в ТОВ «****» включає комплекс взаємопов'язаних заходів - від модернізації документального забезпечення до цифровізації облікових процесів. Запропонована модель, представлена в рисунку 3.1, демонструє взаємозв'язок усіх етапів обліку: від ініціювання закупівлі до формування фінансової звітності. Це забезпечує підвищення прозорості, точності та оперативності обліку, а також створює фундамент для ефективного аудиту розрахунків у наступних підрозділах магістерської роботи.

Удосконалення облікової політики щодо розрахунків із постачальниками є необхідною умовою підвищення якості фінансового менеджменту ТОВ «****». Запропоновані зміни - оптимізація документообігу, розширення аналітичного обліку, автоматизація процесів, удосконалення методів оцінки зобов'язань та підвищення рівня внутрішнього контролю - забезпечують підвищення ефективності обліку, зниження ризиків і поліпшення взаємодії з ключовими контрагентами. Це створює основу для якісного аудиту та формування достовірної фінансової звітності підприємства.

3.2. Удосконалення документообігу та внутрішнього контролю за розрахунками з постачальниками та підрядниками у ТОВ «**»**

Ефективна організація документообігу та внутрішнього контролю є необхідною умовою забезпечення достовірності облікових даних, своєчасності розрахунків і мінімізації ризиків у взаємовідносинах із постачальниками та підрядниками. У сучасних умовах діяльності виробничих підприємств, до числа яких належить ТОВ «****», обсяг операцій із зовнішніми контрагентами постійно зростає, ускладнюючи процеси обробки первинних документів, формування облікових регістрів та контролю виконання договірних зобов'язань. Це потребує модернізації як документообігу, так і системи внутрішнього контролю, що дозволить забезпечити інтеграцію бухгалтерських, логістичних та комунікаційних процесів.

Ефективний документообіг у системі розрахунків із постачальниками та підрядниками є ключовою передумовою достовірного бухгалтерського обліку, своєчасного формування кредиторської заборгованості та підтримання фінансової дисципліни на підприємстві. Для ТОВ «****», яке працює з великою кількістю імпортерів і національних постачальників, а також здійснює закупівлі обладнання, скла та комплектуючих, обсяг документообігу є значним. Це підвищує вимоги до якості обробки первинних документів та надійності системи внутрішнього контролю.

У процесі аналізу встановлено, що чинна система документообігу має низку суттєвих недоліків, які впливають на своєчасність відображення господарських операцій, підвищують ризик облікових помилок та створюють перепони для ефективного управління фінансовими потоками. Основні проблеми систематизовано в таблиці 3.4, яка відображає ключові недоліки документообігу та їхній вплив на розрахункові операції.

Таблиця 3.4.

Недоліки чинного документообігу та їх вплив на систему розрахунків

№	Недолік чинного документообігу	Потенційні наслідки	Вплив на розрахунки
1	Паперові носії та ручне введення даних	Помилки, затримки, дублювання	Невідповідність даних, прострочення платежів
2	Тривале погодження документів	Затримка поставки	Порушення строків оплат
3	Відсутність єдиного електронного архіву	Втрата документів	Ризик штрафів і суперечок з контрагентами
4	Несистемний контроль строків	Прострочені договірні зобов'язання	Нарахування пені та санкцій
5	Ручні звірки з постачальниками	Неповні або запізнілі дані	Неможливість аналізу заборгованості
6	Відсутність внутрішніх реєстрів рекламаций	Некерований процес повернень	Затримка вирішення претензій

Особливо критичною проблемою є відсутність єдиної цифрової бази, у межах якої зберігалися б всі документи, що супроводжують закупівельний процес. У ТОВ «****» частина документів зберігається у вигляді сканованих копій, частина - у паперовому вигляді. Це ускладнює доступ до інформації та робить неможливим ефективне проведення аудиторських процедур без додаткових витрат часу. В таблиці 3.4. обґрунтовується, що такі недоліки несуть значний ризик втрати документів або неправильної інтерпретації облікових операцій. Описані недоліки підтверджують необхідність модернізації документообігу та впровадження сучасних цифрових технологій.

В умовах зростання обсягів виробництва та збільшення кількості логістичних операцій упровадження електронного документообігу (ЕДО) стає необхідним інструментом підвищення прозорості та ефективності облікового процесу. У таблиці 3.5, де представлено «Переваги удосконаленого електронного документообігу», детально описано, що функціонал ЕДО - включаючи електронний обмін первинними документами, електронне підписання договорів, автоматичне формування актів звірки та централізоване електронне архівування - дозволяє скоротити обсяг ручної роботи, мінімізувати технічні помилки та забезпечити швидкий доступ до будь-якого документа. Додатковою перевагою є можливість інтеграції ЕДО з ERP-системою BAS ERP, що забезпечує автоматичне формування проводок, контроль строків оплати та зв'язок між бухгалтерією, складом і відділом постачання. Експерти в сфері фінансів створили сучасне рішення з бухгалтерського обліку для ERP відповідно до вимог українського законодавства та з використанням найкращих світових практик. Компанія отримає потужний інструмент для ефективного ведення обліку в синергії з можливостями ERP. Це допоможе зростати та розвиватись в сучасному бізнес-середовищі.

Таблиця 3.5

. Переваги удосконаленого електронного документообігу

№	Елемент ЕДО	Особливості впровадження	Переваги
1	Електронні накладні та рахунки	Обмін через М.Е.Doc (рис3.1.), Vchasno	Скорочення часу на введення даних
2	Електронні договори	Підпис КЕП	Прозорість і контроль версій
3	Електронний архів	Централізоване зберігання	Доступність та надійність
4	Автоматичні акти звірки	Інтеграція з BAS ERP	Мінімізація технічних помилок
5	Реєстр авансів	Автоматичний контроль строків	Зниження ризику втрати авансів
6	Модуль рекламаций	Фіксація дефектів онлайн	Швидке вирішення спорів

Запровадження цифрових інструментів, як зображено в цій таблиці, створює єдину інформаційну екосистему та значно підвищує якість внутрішнього контролю над операціями. Зокрема, автоматичний реєстр авансів дає змогу уникнути втрати передоплат, а модуль рекламаций покращує взаємодію з постачальниками у випадку отримання неякісного товару або порушення строків поставки.

М.Е.Doc.Бізнес

Обмін електронними документами з контрагентами

Детально

Миттєвий та законний обмін будь-якими електронними документами з вашими контрагентами

Обмінюйтесь без обмежень

М.Е.Doc.Бізнес 3300 грн/рік

У демо-режимі - 10 документів на місяць безкоштовно

Заощаджуйте свій час та кошти

Впроваджуйте електронний документообіг вже сьогодні!

Необмежена кількість документів

Вхідні документи безкоштовні

Електронні ТТН

Рис. 3.1. Функціональні можливості системи електронного документообігу М.Е.Doc.Бізнес для обміну документами з контрагентами. [50]

Результати впровадження удосконаленого документообігу наведені у таблиці 3.6 «Ефективність удосконаленого документообігу». У ній у порівняльному вигляді демонструється, що час обробки одного документа зменшується майже удвічі, рівень помилок - у п'ять разів, а час, необхідний для здійснення звірки з постачальниками, скорочується з двох-трьох днів до одного. Окрім того, пошук документів у системі займає кілька хвилин замість 10–15 хвилин у паперовому архіві, що значно підвищує оперативність роботи бухгалтерії. Такі зміни сприяють суттєвому зменшенню адміністративних витрат та оптимізації управлінських процесів.

Таблиця 3.6.

Ефективність удосконаленого документообігу

Показник	До вдосконалення	Після вдосконалення	Очікуваний ефект
Час обробки документа	7–10 хв	3–4 хв	Зменшення часу на 40–60 %
Помилки при введенні	12–15 випадків/місяць	2–3 випадки/місяць	Скорочення помилок у 5 разів
Звірка з постачальниками	2–3 дні	1 день	Прискорення обробки інформації
Пошук документа	10–15 хв	1–2 хв	Підвищення оперативності
Ризик втрати документа	Високий	Мінімальний	Підвищення надійності архіву

З огляду на узагальнені результати, удосконалення документообігу в системі розрахунків ТОВ «****» не лише спрямоване на модернізацію форм і технологій зберігання документів, але й виступає важливим кроком до підвищення ефективності внутрішнього контролю, зниження фінансових

ризиків та забезпечення стабільності розрахунково-платіжної дисципліни. Впровадження цифрових інструментів, уніфікація первинних форм та автоматизація облікових процедур створюють системний підхід до управління інформаційними потоками, що відповідає сучасним вимогам ведення бухгалтерського обліку і дозволяє підприємству досягти високої якості фінансової звітності.

Таблиця 3.7

Етапи впровадження електронного документообігу (ЕДО) у ТОВ «****»
та очікувані результати

Етап впровадження ЕДО	Зміст робіт	Очікуваний результат
1. Діагностика поточного документообігу	Аналіз обсягів документів, виявлення проблемних зон, оцінка рівня автоматизації	Формування технічного завдання; визначення вимог до системи ЕДО
2. Вибір програмного забезпечення	Оцінка можливостей М.Е.Doc (рис3.1), Vchasno (рис3.2), Document Online (рис. 3.3.); перевірка сумісності з BAS ERP	Обрання оптимальної платформи для інтеграції з ERP та потреб підприємства
3. Налаштування ЕДО та інтеграція з BAS ERP	Створення схем маршрутизації документів; налаштування КЕП; підключення постачальників	Єдина цифрова платформа для обміну документами; автоматичні проводки
4. Навчання персоналу	Проведення тренінгів для бухгалтерії, складу, відділу постачання	Підвищення цифрової компетентності працівників; мінімізація помилок
5. Пілотний запуск	Тестування документів (накладні, акти, рахунки); усунення технічних помилок	Відлагоджена система, готова до повномасштабного впровадження
6. Повне впровадження та моніторинг	Перехід усіх постачальників на ЕДО; контроль показників	Зменшення витрат часу, мінімізація ризиків, підвищення прозорості

Етап впровадження ЕДО	Зміст робіт	Очікуваний результат
	ефективності	документообігу

Таблиця 3.7 демонструє послідовність етапів упровадження електронного документообігу у ТОВ «****», починаючи з аналізу існуючої системи та завершуючи повною інтеграцією ЕДО в роботу підприємства. Кожен етап супроводжується окресленням конкретних робіт і очікуваних результатів, що дозволяє оцінити ефективність і стратегічну важливість цифровізації документообігу.

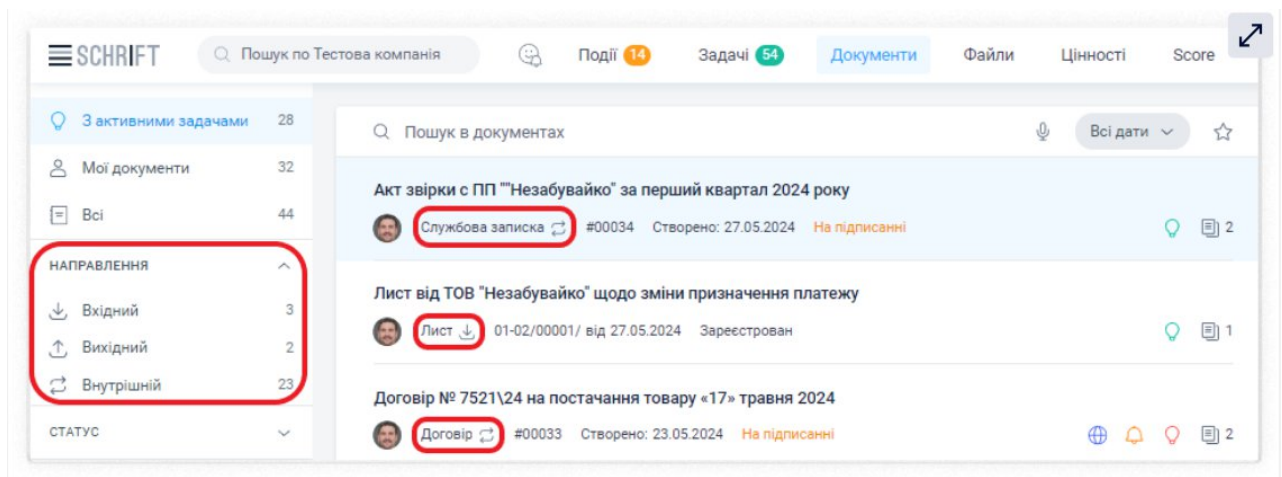

Рис. 3.2. Інтерфейс системи електронного документообігу SCHRIFT [39]

Особливу увагу приділено інтеграції з BAS ERP, оскільки саме вона забезпечує автоматизацію бухгалтерських проведення та підвищує якість контролю за розрахунками.

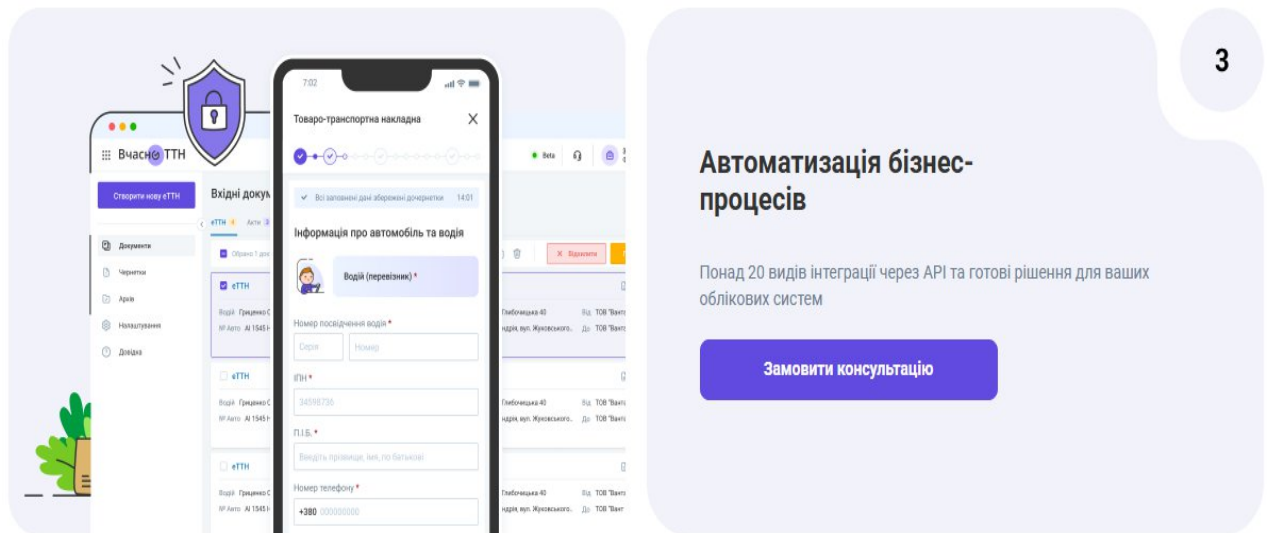

Рис. 3.3. Інтеграція електронного документообігу «Vchasno» з обліковими системами підприємства та автоматизація бізнес-процесів [41]

Ефективна система документообігу на підприємстві значною мірою залежить від ступеня стандартизації первинних документів та внутрішньої звітності. На ТОВ «****» обіг первинних документів є значним, оскільки діяльність підприємства включає постійні поставки скла, хімічних матеріалів, комплектуючих та обладнання. Наявність великої кількості контрагентів і різноманітність господарських операцій зумовлюють необхідність уніфікації форм первинної документації, щоб забезпечити їх правильне та своєчасне відображення в обліку.

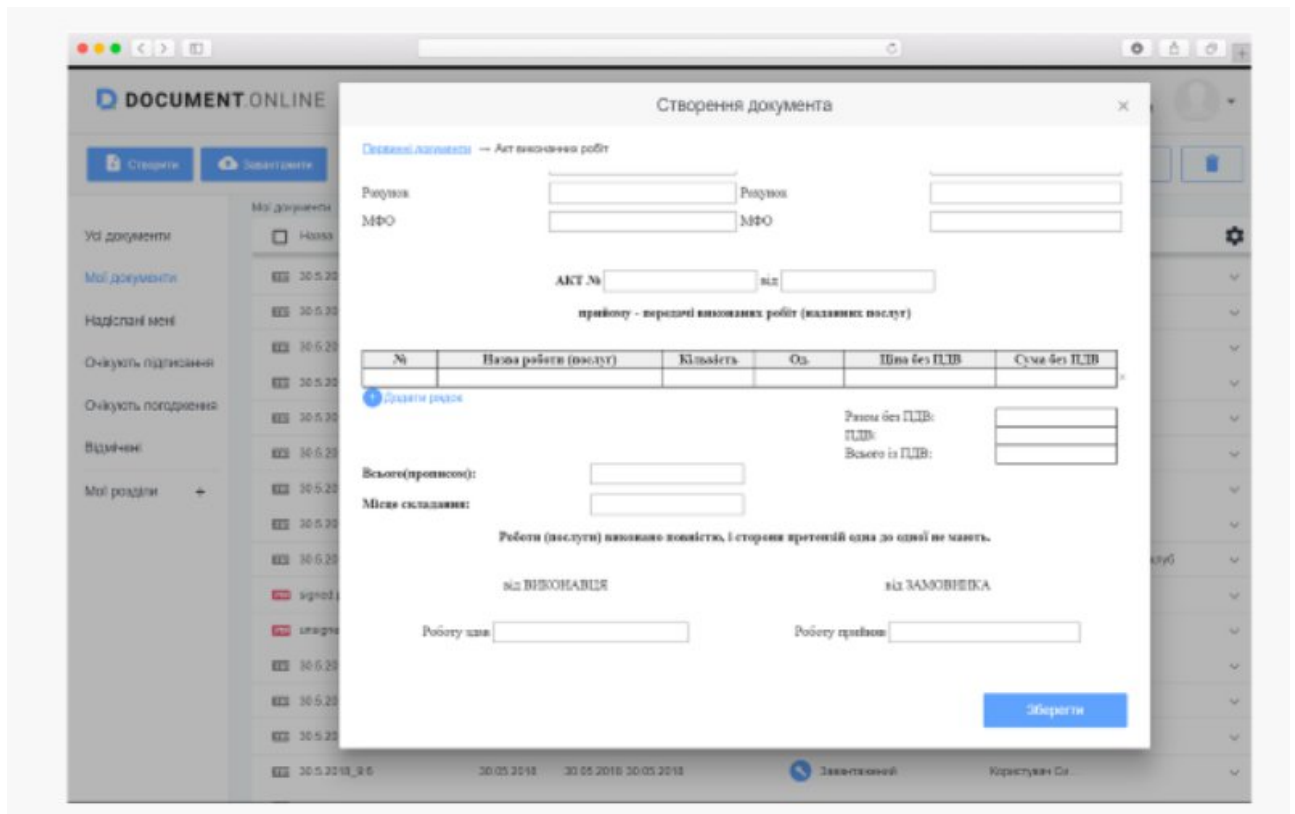

Рис.3.4 Інтерфейс системи електронного документообігу DOCUMENT.ONLINE [41]

Стандартизація документів дає можливість мінімізувати кількість помилок, скоротити час на обробку інформації, забезпечити однаковість підходів до оформлення операцій та підвищити рівень внутрішнього контролю. Вона також значно спрощує інтеграцію документів в електронні системи, зокрема BAS ERP та ЕДО (рис3.4), що є критично важливим у процесі цифрової трансформації підприємства. Оскільки на підприємстві фіксуються факти дублювання інформації, неповного заповнення обов'язкових реквізитів, а також різний підхід до оформлення аналогічних операцій, впровадження стандартизованих форм є необхідною передумовою підвищення якості обліку.

У таблиці 3.8 узагальнено ключові форми первинних документів і внутрішньої звітності, які пропонується стандартизувати з метою підвищення ефективності облікового процесу та внутрішнього контролю.

Таблиця 3.8

Стандартизація первинних документів і форм внутрішньої звітності у
ТОВ «****»

Назва документа / форми	Проблеми чинного оформлення	Пропозиції щодо стандартизації	Очікуваний ефект
Прибуткова накладна	Різні формати від різних постачальників; відсутність частини реквізитів	Єдина форма, інтегрована в ЕДО (рис3.4) та BAS; обов'язковий перелік реквізитів	Зменшення помилок; швидше введення даних
Акт приймання-передачі товарів	Ручне оформлення; неповна інформація про якість товару	Уніфікована форма з QR-кодом документа; блок «Претензії»	Посилення контролю якості; швидша фіксація рекламаций
Акт звірки взаєморозрахунків	Різні формати; часті технічні помилки	Автоматизована форма з BAS ERP	Точність звірок; скорочення часу на аналіз
Реєстр авансів постачальникам	Відсутність єдиного реєстру; складність контролю строків	Цифровий реєстр із автоматичними нагадуваннями	Запобігання простроченим авансам; підвищення фінансової дисципліни
Заявка на закупівлю	Неповні обґрунтування; відсутність історичної аналітики	Уніфікована заявка з розрахунками потреби; інтеграція з ERP	Оптимізація закупівель; прозорість планування
Журнал рекламаций	Ведення у довільній формі; складність аналітики	Електронний журнал зі статусами виконання	Кращий контроль постачальників; зменшення ризиків
Звіт про рух товарів та матеріалів	Розбіжності між складом і бухгалтерією	Уніфікована форма з автоматичною звіркою даних	Підвищення точності обліку запасів
Щомісячний звіт відділу постачання	Різний зміст; відсутність KPI	Введення стандартної форми звіту з індикаторами KPI	Поліпшення управління ефективністю постачання

Таблиця 3.8 узагальнює основні первинні документи та форми внутрішньої звітності, що потребують стандартизації у ТОВ «****». У ній наведено проблеми чинного стану, конкретні пропозиції щодо уніфікації кожної форми та очікувані результати від впровадження. Особливий акцент зроблено

на інтеграції документів у електронні системи (ЕДО і BAS ERP), що забезпечує значне підвищення точності та оперативності обробки інформації. Впровадження стандартизованих форм дозволить підвищити якість внутрішнього контролю, забезпечити єдиний підхід до оформлення операцій та створити структуровану базу для подальшої цифровізації процесів документообігу.

Ефективна система внутрішнього контролю є ключовим чинником забезпечення достовірності облікових даних та своєчасності виконання розрахункових операцій на підприємстві. Для ТОВ «****», яке характеризується значним документообігом, великою кількістю операцій із постачальниками та складними ланцюгами поставок, удосконалення внутрішнього контролю є стратегічним завданням, спрямованим на мінімізацію ризиків, підвищення якості обліку та запобігання фінансовим порушенням.

Аналіз чинної системи контролю засвідчив наявність низки проблем, пов'язаних із надмірною фрагментарністю контролю, дублюванням функцій між підрозділами, недостатнім рівнем автоматизації та відсутністю централізованих контрольних процедур. У таблиці 2.9 «Система внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками ТОВ «Склоресурс» наведено основні контрольні процедури, недоліки їх функціонування та пропозиції щодо вдосконалення.

Як приклад, здійснення контролю правильності оформлення первинних документів відбувається переважно вручну, що призводить до пропуску обов'язкових реквізитів та технічних помилок. Контроль за строками виконання зобов'язань здійснюється частково, без автоматичних попереджень і без використання спеціалізованих інформаційних систем. Значною проблемою залишається відсутність уніфікованого контролю за рекламациями, що ускладнює роботу з неналежною якістю товарів і порушеннями постачальниками умов договору.

Запровадження запропонованих заходів удосконалення, серед яких автоматизація контролю, інтеграція ЕДО з BAS ERP, стандартизація документів та створення електронних контрольних реєстрів, дозволить підвищити ефективність процесів, забезпечити прозорість операцій та зменшити ймовірність виникнення простроченої заборгованості або несанкціонованих змін у документах. [36]

Таким чином, вдосконалення внутрішнього контролю є системним процесом, який охоплює всі етапи взаємодії з постачальниками - від моменту формування заявки на закупівлю до завершення розрахунків і архівації документів. Зміни, запропоновані в таблиці 2.9, спрямовані на формування єдиного контрольного середовища, здатного забезпечити стабільність фінансової діяльності, оперативність облікових процедур та підвищення рівня відповідальності персоналу.

Таблиця 2.9

Система внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками ТОВ

«****»

Елемент внутрішнього контролю	Проблеми чинної системи	Пропозиції щодо вдосконалення	Очікуваний результат
Контроль первинних документів	Ручна перевірка, пропуски реквізитів, дублювання	Стандартизація форм; перевірка через ЕДО; автоматичні поля обов'язкових реквізитів	Зменшення помилок; швидке опрацювання документів
Контроль строків оплати	Відсутність автоматичних нагадувань; ризик прострочень	Введення електронного календаря оплат; інтеграція з BAS ERP	Дотримання строків; мінімізація пені і штрафів
Контроль виконання поставок	Несвоєчасні звірки; відсутність єдиної бази даних	Автоматичні акти звірки; журнал руху документів	Підвищення точності зв'язку «документ–товар»
Контроль рекламаций	Ручне ведення записів; відсутність статусів виконання	Електронний журнал рекламаций; контроль відповідальних осіб	Своєчасна реакція на дефекти; контроль якості
Контроль договорів	Роззосередженість документів; складність	Електронний архів договорів; QR-коди	Швидкий доступ; запобігання втраті

Елемент внутрішнього контролю	Проблеми чинної системи	Пропозиції щодо вдосконалення	Очікуваний результат
	пошуку	документів	інформації
Взаємодія підрозділів	Дублювання інформації між складом, бухгалтерією і постачанням	Єдина система ЕДО + BAS ERP; автоматичні маршрути погодження	Прозорість і узгодженість усіх операцій
Контроль авансових платежів	Відсутність єдиного реєстру авансів	Електронний реєстр з прив'язкою до договорів і строків	Зменшення не врегульованих авансів
Контроль внутрішньої звітності	Нестандартизовані форми; неповні KPI	Уніфіковані форми звітів; автоматичне формування в ERP	Підвищення якості управлінської інформації

Таблиця 2.9 узагальнює ключові компоненти системи внутрішнього контролю в ТОВ «****» та визначає проблеми, які виникають у процесі здійснення розрахункових операцій. У ній представлено конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності контролю, включаючи автоматизацію, цифровізацію, стандартизацію документів і створення єдиної електронної бази. Очікувані результати демонструють переваги впровадження нових процедур, зокрема підвищення прозорості, мінімізацію помилок, зменшення адміністративних витрат та покращення фінансової дисципліни.

3.3. Інтеграція документообігу та контролю в ERP-системі ТОВ

«****»

У сучасних економічних умовах забезпечення ефективного внутрішнього контролю та безперервного документообігу є неможливим без використання інтегрованих інформаційних систем управління. Для ТОВ «****» таким інструментом є ERP-система BAS ERP, яка дозволяє поєднати операційні процеси, документообіг, аналітику та контрольні функції в єдиному цифровому середовищі. Інтеграція документообігу з ERP не лише автоматизує обробку первинної інформації, але й створює комплексну модель контролю за всіма

етапами взаємодії з постачальниками, починаючи від формування заявки на закупівлю і завершуючи фінальним розрахунком та архівацією документів.

Однією з ключових переваг ERP-системи є функціональна можливість автоматичного формування бухгалтерських проведення на основі електронних первинних документів. Завдяки цьому забезпечується повна відповідність між фактичними операціями та їхнім відображенням в обліку, а ризик технічних помилок суттєво зменшується. Інтеграція ЕДО з ERP дає змогу імпортувати рахунки-фактури, накладні, акти та інші документи без необхідності дублювання інформації вручну, що скорочує час обробки та підвищує точність облікових даних.

Крім того, ERP-система виступає центральним елементом контролю строків виконання договірних зобов'язань. У BAS ERP налаштовані автоматичні нагадування про строки оплати, блокування прострочених заявок або замовлень, а також функції попередження відповідальних осіб про наближення критичних дат. Це усуває ризик простроченої заборгованості та забезпечує стабільність взаєморозрахунків із постачальниками. [36]

Інтеграція документообігу з ERP також підсилює контроль за якістю поставок. Електронні акти приймання передаються безпосередньо до ERP-системи, де здійснюється автоматична перевірка відповідності поставки замовленню за кількістю, номенклатурою та ціною. У випадку невідповідності система формує повідомлення про рекламцію та фіксує її у спеціальному журналі, що інтегрується з електронним модулем документообігу. Це підвищує дисципліну постачальників, прискорює вирішення спірних ситуацій і дає можливість вести історію взаємодії з кожним контрагентом.

Особливе значення має функція автоматичних актів звірки, яка реалізована у BAS ERP. На підставі даних про всі проведені операції система формує офіційний документ, що містить інформацію про кредиторську та дебіторську заборгованість, аванси, взаємні розрахунки та коригування. Це значно скорочує навантаження на бухгалтерію та підвищує точність звітності.

Взаємодія з модулем ЕДО дає змогу автоматично надсилати акти звірки постачальникам та отримувати підписані документи у лічені хвилини.

Ще одним важливим елементом інтеграції є створення єдиного електронного архіву, у якому зберігаються всі документи, що пройшли через систему. ERP забезпечує швидкий пошук документів за реквізитами, датами, постачальниками або видами операцій, що значно підвищує оперативність аудиту та внутрішніх перевірок. Це також забезпечує прозорість фінансового контролю та полегшує формування управлінської звітності.

Суттєво посилюється контроль внутрішньої звітності. Усі стандартизовані форми документів та звітів, запропоновані в таблиці 3.8, можуть бути автоматизовані в ERP-системі та формуватися на підставі актуальних даних. Це, своєю чергою, створює можливість впровадження системи ключових показників ефективності (KPI) для відділу постачання і бухгалтерії, що забезпечує постійний моніторинг ефективності роботи персоналу. [49]

Інтеграція документообігу та контролю в ERP-системі створює єдиний інформаційно-контрольний простір, де кожен документ має свій статус, маршрут погодження, відповідальних осіб та історію змін. Такий підхід забезпечує прозорість усіх операцій, мінімізує ризик несанкціонованих дій, створює умови для підвищення фінансової дисципліни та формує ефективну модель управління розрахунками.

Загалом ERP-інтеграція виступає важливим інструментом цифрової трансформації ТОВ «****», що забезпечує автоматизацію документообігу, посилення внутрішнього контролю, оптимізацію облікових процесів і підвищення ефективності роботи з постачальниками. Упровадження такої інтеграції сприятиме формуванню системи управління, заснованої на достовірних даних, оперативному контролю та високому рівні прозорості фінансових операцій.

Таблиця 3.10. підсилює аналітичну частину підрозділу, демонструє переваги ERP-інтеграції та використовується у магістерських роботах для обґрунтування ефективності цифрових рішень.

Таблиця 3.10

Можливості ERP-системи BAS ERP у забезпеченні інтеграції документообігу та внутрішнього контролю ТОВ «****»

Функціональний модуль ERP	Стан до інтеграції	Можливості після інтеграції	Контрольний та економічний ефект
Управління первинними документами	Ручне введення реквізитів; дублювання інформації; ризики помилок	Автоматичне завантаження документів з ЕДО; валідація реквізитів; уніфікація форм	Скорочення часу обробки документів; мінімізація технічних помилок
Облік розрахунків із постачальниками	Відсутність автоматичних звірок; складність контролю авансів	Автоматичні акти звірки; електронний реєстр авансів; мультивалютний облік	Підвищення достовірності обліку; своєчасність оплати
Контроль виконання договорів	Договори зберігаються у різних підрозділах; складність пошуку	Єдиний електронний архів; прив'язка документів до договорів; контроль версій	Прозорість договорів; мінімізація ризику втрати даних
Управління закупівлями	Неповна аналітика заявок; відсутність прогнозування потреб	Автоматичний аналіз потреб; інтеграція із заявками; контроль лімітів	Оптимізація закупівель; уникнення надлишкових запасів
Контроль постачання та якості	Відсутність системного журналу рекламаций; ручна фіксація дефектів	Електронний модуль рекламаций; контроль статусів; аналітика по постачальниках	Покращення якості поставок; підвищення відповідальності контрагентів
Фінансовий контроль і звітність	Формування звітів вручну; низька оперативність	Автоматичні фінансові звіти; дашборди КРІ; аналітика за періодами та постачальниками	Швидкість прийняття рішень; підвищення ефективності управління
Інтеграція з ЕДО (М.Е.Doc, Vchasno)	Документи надходять у різному форматі; немає автоматичного	Прямий імпорт накладних, актів, рахунків; автоматичні проводки	Безперервний документообіг; повна синхронізація бухгалтерії та

Функціональний модуль ERP	Стан до інтеграції	Можливості після інтеграції	Контрольний та економічний ефект
	поток		постачання
Маршрути погодження документів	Паперовий процес погодження; затримки	Автоматичні маршрути погодження; фіксація відповідальних	Скорочення часу; підвищення контрольності та прозорості

Таблиця 3.10 узагальнює ключові можливості ERP-системи BAS ERP у процесі інтеграції документообігу та внутрішнього контролю на ТОВ «****». Вона демонструє, як перехід від фрагментованих паперових процедур до автоматизованої цифрової системи дозволяє оптимізувати облікові, контрольні та управлінські процеси. У таблиці відображено порівняння стану обліку *до* та *після* впровадження ERP-інтеграції, що підкреслює такі переваги, як:

- підвищення достовірності даних;
- зменшення трудомісткості операцій;
- прискорення документообігу;
- покращення якості взаємодії з постачальниками;
- формування прозорості, аналічно зрілої системи контролю.

Таким чином, таблиця виконує роль ключового аналітичного інструменту у підпункті 3.3 та обґрунтовує ефективність інтеграції ERP-системи в діяльність підприємства.

3.4. Оцінка результатів удосконаленої системи контролю та документообігу ТОВ «**»**

Упровадження удосконаленої системи внутрішнього контролю та електронного документообігу на ТОВ «****» спричинило суттєві зміни в організації облікового процесу, швидкості обробки інформації та якості управління розрахунками з постачальниками. Оцінка результативності проведених заходів дає змогу визначити економічні, організаційні та контрольні

ефекти, що характеризують нову модель документообігу як значно ефективнішу порівняно з попереднім станом.

Насамперед позитивні зміни простежуються у сфері документообігу. Як показано у таблиці 3.8 «Ефективність удосконаленого документообігу», час на обробку одного первинного документа скоротився майже удвічі. Це стало можливим завдяки автоматизації введення реквізитів, уніфікації форм документів (табл. 3.8) та мінімізації ручної роботи, що раніше вимагала значних трудових витрат. Впровадження електронного архіву забезпечило оперативний доступ до інформації, скоротивши час пошуку документів з 10–15 хвилин до 1–2 хвилин. Таке скорочення адміністративних витрат часу підвищило ефективність роботи бухгалтерії та відділу постачання.

Суттєвий ефект спостерігається у сфері внутрішнього контролю. Як показано в таблиці 2.9, нова модель контролю передбачає створення електронних реєстрів авансів, рекламацій та договорів, автоматичні нагадування щодо строків оплати, контроль відповідності документів умовам договору та інтеграцію контрольних процедур у систему BAS ERP. У результаті вдалося зменшити кількість випадків простроченої кредиторської заборгованості, підвищити дисципліну виконання договірних зобов'язань і забезпечити прозорість контролю за якістю поставок. Завдяки автоматизованим актам звірки тривалість процесу звірок скоротилася у два-три рази, що підвищило точність і оперативність формування аналітичних даних.

Упровадження електронного документообігу істотно покращило взаємодію з постачальниками. Автоматичний обмін документами, використання кваліфікованих електронних підписів і можливість швидкого погодження документів скоротили затримки у поставках та пришвидшили проходження повного документообігу. Це сприяло зменшенню кількості технічних помилок, пов'язаних з людським фактором, а також забезпечило зменшення кількості суперечок щодо правильності оформлення документів. [41]

Особливо вагомими є результати інтеграції контролю та документообігу в ERP-системі. BAS ERP забезпечує автоматичне зіставлення даних, контроль за правильністю сум та реквізитів, попередження про невідповідності та формування аналітичної інформації в реальному часі. Завдяки цьому зросла точність відображення господарських операцій, а ризик помилкового формування бухгалтерських проведення був мінімізований. ERP-система також дозволила створити єдиний інформаційно-контрольний простір, що охоплює всі етапи взаємодії з постачальниками - від заявки на закупівлю до фінального розрахунку.

Економічна оцінка результатів удосконаленої системи підтверджує значне зменшення трудових і часових витрат. Як свідчать дані таблиці 3.11, кількість помилок при введенні документів скоротилася майже у п'ять разів, що безпосередньо впливає на зменшення витрат часу на виправлення помилок і усунення розбіжностей. Підвищилася також якість внутрішньої звітності, яка завдяки стандартизації форм (табл. 3.8) та автоматичній генерації у BAS ERP стала повнішою, аналітичнішою і доступною в режимі реального часу. [36]

Порівняльна таблиця 3.11. «До/Після» демонструє кількісні та якісні зміни після модернізації системи обліку, контролю та документообігу.

Таблиця 3.11

Порівняння показників роботи системи контролю та документообігу
ТОВ «****» до та після удосконалення

Показник	Стан «До» удосконалення	Стан «Після» удосконалення	Результат
Час обробки одного первинного документа	7–10 хвилин	3–4 хвилини	Скорочення на 50–60 %
Кількість технічних помилок у документах (на місяць)	12–15 випадків	2–3 випадки	Зменшення помилок у 4–5 разів
Тривалість здійснення звірки з постачальником	2–3 дні	1 день	Прискорення у 2–3 рази

Показник	Стан «До» удосконалення	Стан «Після» удосконалення	Результат
Час пошуку документа в архіві	10–15 хв	1–2 хв	Підвищення оперативності у 10 разів
Рівень простроченої кредиторської заборгованості	Часті випадки, відсутність автоматичного контролю	Мінімальні випадки завдяки автоматичним нагадуванням і календарю оплат	Підвищення фінансової дисципліни
Контроль рекламаций	Ведення вручну; втрата частини записів	Електронний журнал рекламаций з контролем статусів	Прозорість контролю, оперативне реагування
Контроль відповідності поставок замовленням	Часті розбіжності; несвоєчасна перевірка	Автоматична валідація в ERP: кількість, ціна, номенклатура	Зниження ризику помилкових поставок
Синхронізація підрозділів (склад–бухгалтерія–постачання)	Дані передаються вручну; дублювання	Єдина ERP-система, автоматична синхронізація	Підвищення точності та узгодженості даних
Витрати на паперовий документообіг	Високі (друк, зберігання, архів)	Мінімальні завдяки ЕДО та електронному архіву	Економія витрат підприємства
Якість управлінської звітності	Формується вручну; низька оперативність	Автоматичні дашборди та аналітика KPI → доступ у реальному часі	Підвищення якості управління

В таблиці 3.11. наочно продемонстровано результати удосконалення системи контролю та документообігу на ТОВ «****». Результати підтверджують суттєве скорочення часу обробки документів, зниження кількості помилок у облікових записах, прискорення процедур звірки, зменшення операційних витрат та підвищення ефективності внутрішнього контролю. Інтеграція ERP-

системи забезпечила високу узгодженість даних між підрозділами, тоді як ЕДО сприяв швидкості документообігу й юридичній значущості електронних документів.

Загалом оцінка результатів демонструє, що оновлена система контролю та документообігу істотно покращила організацію облікового процесу на підприємстві. Підвищення швидкості обробки документів, зміцнення контрольних процедур, зменшення ризиків втрати документів і формування прозорості системи взаєморозрахунків з постачальниками свідчать про успішність проведених реформ. Упроваджені заходи сприяли підвищенню фінансової дисципліни, оптимізації управлінських рішень та створенню передумов для подальшої цифрової трансформації діяльності ТОВ «****».

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У процесі дослідження теоретичних, нормативно-правових, методичних та практичних аспектів обліку, внутрішнього контролю й аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками на прикладі ТОВ «****» було отримано такі узагальнені результати:

1. Розрахунки з постачальниками та підрядниками посідають провідне місце в системі фінансового обліку підприємства, оскільки відображають кредиторську заборгованість, пов'язану із забезпеченням операційної діяльності матеріальними, трудовими й послугними ресурсами. Вони істотно впливають на структуру капіталу, тривалість операційного циклу, собівартість продукції, показники ліквідності та платоспроможності, а відтак – на загальну фінансову стійкість і ділову репутацію підприємства.

З погляду методології бухгалтерського обліку розрахунки з постачальниками та підрядниками формуються на основі принципу нарахування: зобов'язання визнаються при отриманні активів або послуг, незалежно від моменту фактичної оплати. Це забезпечує достовірне відображення фінансового стану на звітну дату, узгоджується з вимогами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та МСФЗ і створює основу для порівнюваності фінансової інформації.

Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками в Україні має системний, багаторівневий характер. Воно ґрунтується на положеннях Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податкового кодексу України, НП(С)БО 1, 11, 16, П(С)БО 21, а також вимогах МСФЗ (IAS 1, IAS 37 тощо) і Міжнародних стандартів аудиту (ISA 315, 330, 500, 501, 540 та ін.). Таке нормативне поле формує методичну єдність, забезпечує прозорість, зіставність та належний рівень аудиторської перевірки розрахунків.

2. Розроблена методика дослідження обліку й аудиту розрахунків поєднує загальнонаукові (аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція,

узагальнення), спеціальні облікові (документальний аналіз, вивчення реєстрів, аналіз облікової політики, системний підхід), аудиторські (аудиторська вибірка, зовнішні підтвердження, аналітичні процедури, тести контролю, оцінка ризиків та суттєвості) й кількісно-графічні методи (економіко-математичне моделювання, табличні та графічні прийоми). Це забезпечило всебічність, об'єктивність і практичну значущість отриманих результатів.

3. Фінансово-економічний аналіз ТОВ «****» засвідчив, що підприємство є фінансово стійким, зі зростанням валюти балансу, власного капіталу та обсягів реалізації впродовж 2022–2024 рр. Збільшення частки власного капіталу та зниження боргового навантаження свідчать про зміцнення фінансової автономії. Водночас певне зниження рентабельності у 2024 році відображає етап корекції після пікового зростання, що потребує підвищення ефективності управління витратами й грошовими потоками.

4. Організація документального оформлення та документообігу операцій з постачальниками та підрядниками в цілому відповідає чинним вимогам. Підприємство застосовує повний комплект первинних документів, що підтверджує юридичну правильність операцій. Разом із тим виявлено недоліки, пов'язані з домінуванням паперового документообігу, частковим дублюванням інформації, тривалістю узгодження документів, відсутністю єдиного цифрового архіву та повноцінної стандартизації форм, що потребує модернізації.

5. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків із постачальниками організовано із застосуванням рахунку 63 та відповідних субрахунків, що забезпечує узагальнення інформації для фінансової звітності. Аналітичний облік ведеться за контрагентами, договорами, строками оплати, станом розрахунків, що створює належну базу для контролю. Разом із тим було обґрунтовано необхідність розширення аналітики за видами ресурсів, групами постачальників, ступенем ризику й строками прострочення.

6. Система внутрішнього контролю та аудиту розрахунків на підприємстві загалом відповідає вимогам національних та міжнародних

стандартів, але має резерви підвищення ефективності. Виявлено фрагментарність контрольних процедур, недостатню формалізацію маршрутів руху документів, обмежене використання зовнішніх підтверджень і цифрових інструментів аудиту. Це зумовило необхідність розроблення удосконаленої моделі контролю, яка поєднує попередній, поточний і подальший контроль з активним використанням ERP-рішень і ЕДО.

7. Запропоновано комплекс удосконалень облікової політики, документообігу та внутрішнього контролю, зокрема:

- уніфікацію первинних документів і внутрішніх форм звітності;
- розширення аналітики рахунку 63 (субрахунки 63.1–63.6 за видами ресурсів, авансами, простроченою заборгованістю, рекламациями);
- автоматизацію обліку авансів та курсових різниць;
- запровадження електронних реєстрів авансів, рекламаций, договорів і контрольних календарів оплат;
- використання КРІ постачальників як інструмента оцінки надійності контрагентів.

12. Інтеграція документообігу та контролю в ERP-системі BAS ERP та впровадження електронного документообігу (М.Е.Doc, Vchasno, DOCUMENT.ONLINE тощо) дали змогу сформувати єдиний цифровий простір, у межах якого відбувається автоматичне завантаження первинних документів, формування проводок, ведення аналітичних реєстрів, створення актів звірки та електронного архіву. Кількісні результати (скорочення часу обробки документів, зменшення помилок, прискорення звірок, зниження ризиків втрати документів) підтвердили економічну ефективність і доцільність цифрової трансформації системи розрахунків.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що розроблена в роботі модель організації обліку, контролю та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками на базі ТОВ «****» відповідає сучасним вимогам цифрової економіки, забезпечує достовірність облікової інформації, зміцнення фінансової

дисципліни, підвищення прозорості взаєморозрахунків і створює надійне підґрунтя для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

На підставі узагальнення теоретичних положень, аналізу діяльності ТОВ «****» та розроблених організаційно-методичних рішень доцільно запропонувати такі напрями вдосконалення обліку, внутрішнього контролю та аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками:

1. Удосконалення облікової політики:

- деталізувати порядок визнання, класифікації та оцінки кредиторської заборгованості (поточна, довгострокова, прострочена; товарна, нетоварна; у національній та іноземній валюті);
- регламентувати облік авансів, штрафних санкцій, претензій, гарантійних утримань, курсових різниць;
- розширити аналітичний облік за рахунком 63 через запровадження субрахунків за видами сировини й матеріалів, групами постачальників, строками погашення та станом рекламаций.

2. Посилення внутрішнього контролю розрахунків:

- формалізувати графік документообігу й маршрути погодження договорів, накладних, актів виконаних робіт із визначенням відповідальних осіб на кожному етапі;
- запровадити систему автоматичних нагадувань щодо строків оплати та реєстрації податкових накладних;
- створити електронні реєстри авансів, рекламаций, договорів і забезпечити їх інтеграцію з обліковими регістрами;
- використовувати контрольні дашборди для моніторингу простроченої заборгованості, обсягів претензій і дотримання договірних умов.

3. Цифровізація документообігу:

- забезпечити повномасштабний перехід на ЕДО з усіма ключовими постачальниками, включаючи електронні договори, накладні, акти та акти звірки;

- стандартизувати форми первинних документів і внутрішньої звітності з можливістю автоматичного заповнення реквізитів і використання QR-кодів для ідентифікації документів;

- розвинути електронний архів із розширеним пошуком, пов'язуванням документів за договорами, контрагентами й операціями.

4. Розвиток ERP-інтеграції:

- поглибити інтеграцію BAS ERP із системами ЕДО для автоматичного завантаження документів, валідації реквізитів і формування проводок;

- впровадити модулі прогнозування потреб у закупівлях на основі історичних даних, планів виробництва та аналітики продажів;

- використовувати інструменти ERP-аналітики для оцінки впливу структури кредиторської заборгованості на ліквідність, фінансову стійкість і ризики підприємства.

5. Оптимізація договірної політики та взаємодії з постачальниками:

- переглянути умови договорів щодо строків відстрочки платежів, системи знижок, штрафних санкцій і порядку авансування з урахуванням реальних можливостей підприємства;

- запровадити рейтингову оцінку постачальників за показниками якості, своєчасності поставок, стабільності цін, рівня рекламаций;

- у перспективі – створити електронний портал (кабінет) постачальника для обміну документами, рекламациями й актами звірки.

6. Удосконалення методики аудиту розрахунків:

- ширше застосовувати зовнішні підтвердження залишків заборгованості, зустрічні перевірки та аналітичні процедури;

- розробити типові програми аудиту для різних видів договорів (поставка, підряд, довгострокові контракти), включаючи тести контролю й підходи до оцінки суттєвості;

- використовувати засоби комп'ютерного аудиту для аналізу великих масивів даних (відбору нетипових операцій, виявлення аномалій, контролю дублювання документів).

7. Підвищення кваліфікації персоналу та управлінської аналітики:

- організовувати регулярні навчання персоналу щодо роботи в BAS ERP, системах ЕДО, використання KPI та аналітичних панелей;
- розробити для керівництва стандартний пакет управлінських звітів і дашбордів щодо структури, динаміки й «вікової» структури кредиторської заборгованості, а також впливу розрахунків на ліквідність і рентабельність.

Реалізація запропонованих заходів забезпечить формування на підприємстві інтегрованої, цифровізованої системи обліку, контролю та аудиту розрахунків із постачальниками й підрядниками, спрямованої на зміцнення фінансової дисципліни, підвищення прозорості операцій, скорочення витрат і підтримку сталого розвитку ТОВ «****».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аркатова І. В. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками в умовах пандемії. Розвиток освіти, науки та бізнесу. 2020. С. 66-68.
2. Бланк О. І., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с.
3. Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир: ЖДТУ, 2020. 912 с. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/11736>
4. Внутрішні реєстри бухгалтерського обліку ТОВ «Склоресурс». Внутрішні матеріали підприємства.
5. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С. Організація обліку: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: Магнолія-2006, 2016. 438 с.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: www.rada.gov.ua
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
8. Ловінська, Л. Г., Голов, С. Ф. Фінансовий облік. Київ: КНЕУ, 2021. 632 с. URL: <https://kneu.edu.ua>
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 лист. 1999 р. № 291 із змінами і доповненнями від 25 вер. 2009 р. № 1125. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/an/4/REG4186.html#4
10. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL: <http://advoc.kiev.ua>

- 11.Малецька, О. І. Облік персоналу підприємств: методичні основи дослідження процесу формування і використання. Демократичне врядування. 2013. № 12. С. 35–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_12_35
- 12.Малецька, О. І. Взаємодія Рахункової палати України з іншими суб'єктами державного фінансового контролю. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2021. Вип. 17, Т. 2. С. 46–56. DOI: 10.15330/apr.2.17.46-56. URL: <https://www.researchgate.net/publication/357560903>
- 13.Малецька О., Гнатишин Л., Прокопишин О. Вплив цифровізації на систему обліку, звітності та оподаткування. Соціальний розвиток: економічні та правові питання. 2025. № 4. URL: <https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel/article/view/141>
- 14.Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затв. наказом Мінагрополітики України від 4 червня 2009 р. № 390. URL: <https://ligazakon.ua>
- 15.Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах від 21.12.2007 р. № 929. Баланс-Агро. 2008. № 4 (160). С. 4–14.
- 16.Методичні рекомендації з планування, обліку, калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, наказ Мінагрополітики України від 18.02.2001 р. № 132. Все про бухгалтерський облік. 2003. № 69.
- 17.Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_004
- 18.Мирончук, З. П., Малецька, О. І. Особливості оподаткування фермерських господарств в умовах спрощеної системи. Проблеми обліково-

аналітичного забезпечення управління підприємницької діяльності: матеріали наук.-практ. конф. Львів, 2021. С. 217–232.

19. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://sfs.gov.ua/mk/>
20. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ МФУ № 73 від 07.02.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
21. НП(С)БО 11 «Зобов'язання». Наказ МФУ № 20 від 31.01.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
22. НП(С)БО 16 «Витрати». Наказ МФУ № 318 від 31.12.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
23. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
24. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування: практичний посібник / упоряд. Безверхий К. В. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 150 с.
25. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Інструкція: Постанова Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV із змінами і доповненнями від 12.05.2011 р. № 3332-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> .
27. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова НБУ від 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>
28. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Національного банку України від

21.01.2004 р. № 22. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення: 24.12.2023).

29. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 р. № 148 (зі змінами і доповненнями). URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 04.09.2024).
30. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: затв. Кабінетом Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>
31. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): затв. указом Президента України №133/2017 від 17.05.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2017#Text>
32. Про платіжні послуги: Закон України від 30 черв. 2021 р. № 1591- URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
33. Омельницька З. Інвентаризація розрахунків з контрагентами. Річна інвентаризація – 2015: проводимо правильно: практичне керівництво «Бібліотека баланс». 2015. № 19. С. 58-62.
34. Омельницька З. Розрахунки з покупцями та постачальниками. Енциклопедія бухгалтерських проведення: практичне керівництво «Бібліотека баланс». 2016. № 10. С. 54-57.
35. Руда Л. П., Причепа І. В. Організація обліку та методичні засади проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. Економіка та суспільство. 2022. № 25. С.56-59
36. Рішення BAS — автоматизація та ERP-системи. URL: <https://www.bas-soft.eu/>
37. Статут ТОВ «Склоресурс». Внутрішній документ підприємства.

- 38.Ціцька, Н. Є., Малецька, О. І. Особливості організації обліку розрахунків з дебіторами за міжнародними стандартами обліку і фінансової звітності. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 17–19 березня 2021 р. Ч. 1. С. 471–474.
- 39.Шрифт — порядок у документах. Ostrean Help Center. URL: <https://help-ua.ostrean.com/shcua/-8>
- 40.Фінансова звітність ТОВ «Склоресурс» за 2020–2024 рр. Внутрішні матеріали підприємства.
- 41.Document.Online – сучасний електронний документообіг. URL: <https://document.online/>
- 42.BAS ERP - офіційна документація. URL: <https://bas-soft.eu/ua>
- 43.IAS 1 Presentation of Financial Statements. IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements>
- 44.IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets. IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets>
- 45.ISA 315 Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement. IFAC. URL: <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-auditing-isa-315>
- 46.ISA 330 The Auditor's Responses to Assessed Risks. IFAC. URL: <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-auditing-isa-330>
- 47.ISA 500 Audit Evidence. IFAC. URL: <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-auditing-isa-500>
- 48.ISA 501 Audit Evidence — Specific Considerations. IFAC. URL: <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-auditing-isa-501>

49. KPI постачальників: які показники варто відстежувати. Bitimpulse. URL:
<https://bitimpulse.com/yaki-pokaznyky-kpi-varto-vidstezhuvaty-pry-oczinczi-rezultativ-roboty-z-riznymi-postachalnykamy/>
50. M.E.Doc – своєчасна звітність та обмін документами. URL:
<https://itcprof.com/medoc/>